

BUITEN

3^E JAARGANG N^O. 30.

ZATERDAG 24 JULI 1909.

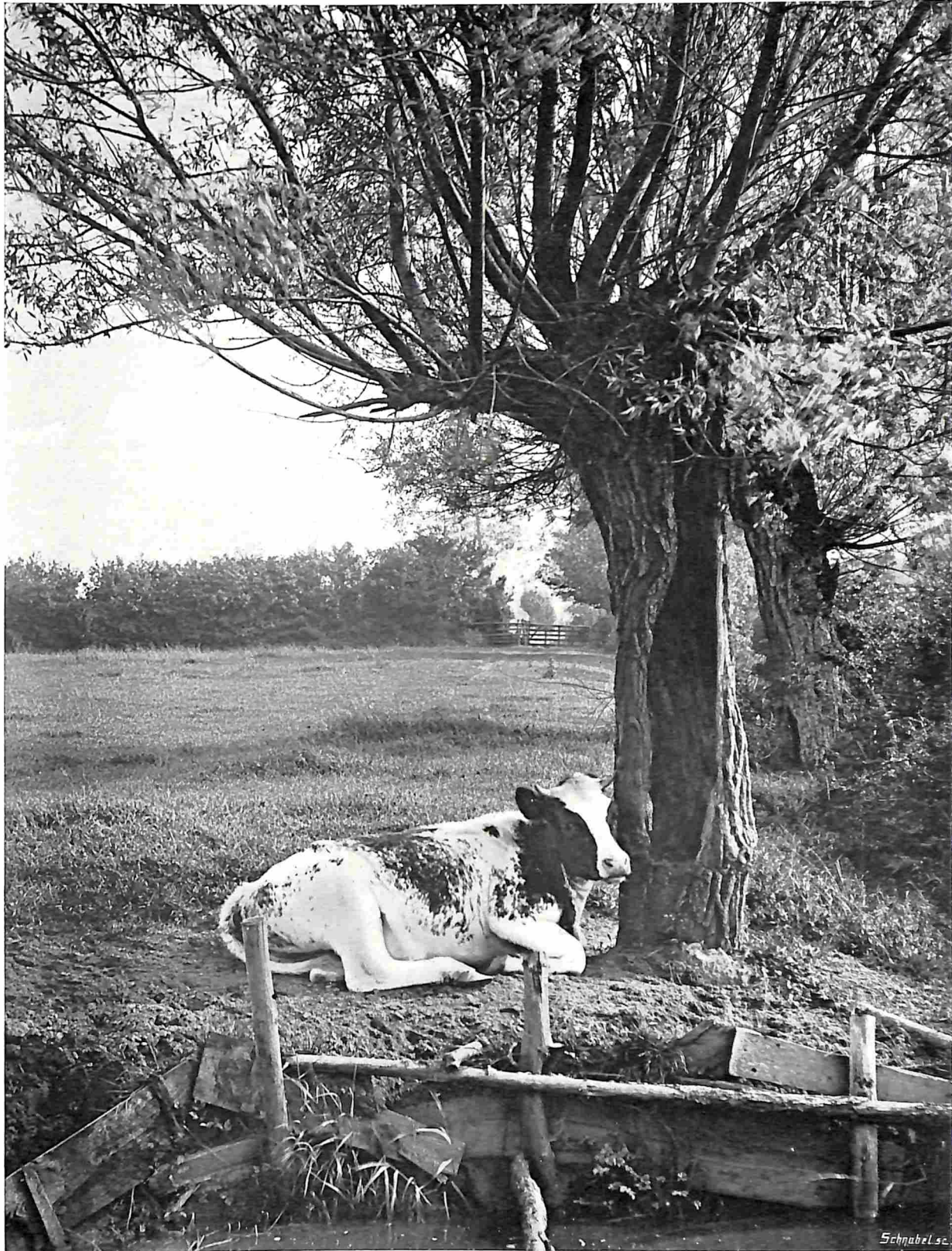

Foto J. A. Bakhuis.

ONDER DEN KNOTWILG.

Schnabel Lsc.

INHOUD:

ONDER DEN KNOTWILG, ILLUSTRATIE.	BLZ. 349
ZOO ECHT BUITEN... PRO EN CONTRA	350
BOEKAANKONDIGING, DOOR H. v. B.	351
DE WATERNOOT, DOOR E. TH. W.	351
BUITEN (GEDICHT), DOOR EDWARD B. KOSTER	351
DE DROMMEDARIS TE ENKHUIZEN, GEÏLLUSTREERD	352
oud-WASSENAAR, DOOR E. RUEMPOL, GEÏLLUSTR. (SLOT)	352
HUDSON'S SCHEEPJE „DE HALVE MAEN”, ALS DEKLAST OP DE „SOESTDIJK”, ILLUSTRATIE	355
INDISCHE „ZEEMENSCHEN”, GEÏLLUSTR., DOOR S. KALFF	355
CATTLEYA'S, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	358
WATERLOOPERS, GEÏLLUSTREERD	359

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle copie ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beëfdeijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

ZOO ECHT BUITEN.... PRO EN CONTRA. *)

HÉ, dat is aardig, daar is Jo! Wel, wat hebben we elkaar in een tijd niet gezien — een echt goed idee om ons eens te komen opzoeken — was je in de buurt? — Maar neen in onze buurt zal je wel niet komen, zoo afgelegen als we wonen. Kom ga gauw mee naar binnen. Ik vind het heerlijk en we zullen je eens gauw oprfrissen na zoo'n langen tocht. Ja, ik weet er alles van — van morgen al uit den Haag gegaan en nu eindelijk om zeven uur hier, na sneltreinen boemels, stoomtrammen, enz. Ik vind het heerlijk, dat je komt en je moet maar denken, als je zoo afgelegen woont, is elk bezoek bijzonder welkom. Je geniet er oneindig meer van dan van al de bezoekjes, die de menschen in meer bewoonde streken krijgen.

Kijk nu nog even naar buiten, is het hier geen prachtig uitzicht uit die openslaande ramen over de velden, heerlijk hè? Ik kijk er altijd weer naar met hetzelfde genot. En nu zal ik je naar de logerkamer brengen; terwijl jij je daar wat oprfrischt, laat ik wat eten klaar maken; want je hebt zeker nog niet gegeten?!

Of het te veel moeite is? Och, lieve Jo, ben je zoo verwend in je Haagsche leventje, dat je zooveel zorgen over een maaltijd zou maken? Mijn heldere Geldersche Klaar maakt in een oogenblik een maaltje gereed — wat gestoofd vleesch, een paar mooie roode tomaten, een slaatje en gebakken aardappelen, een soepje weet zij ook wel bij elkaar te halen en wat flensjes toe. — Zeg, is dat geen prinsemaal?

En zooals je ziet de, logerkamer is gereed — want elke gast moet het gevoel hebben, dat men hier altijd welkom is.

Dacht je, dat we je briefkaart al hadden? O, die zal wel morgen komen — daar zijn we aan gewend de posten loopen slecht en de aankondiging van een bezoek komt meestal als het bezoek al weer vertrokken is, maar dat geeft juist iets aardigs impromptu aan elk bezoek. Besteed maar niet te veel tijd aan je toilet; want daar heb je hier toch geen eer van."

„Dat moet jij noodig zeggen, je ziet er zoo zonnig frisch en vroolijk uit in je witte pak, net of je zoo naar Scheveningen zoudt gaan. Dat heldere wasgoed had altijd zoo'n charme voor je."

„Ja, dat is waar en het is maar goed ook, want dat is mijn grootste luxe hier en die lichte kleuren hooren zoo goed bij het witte huis in de dennen, vindt je ook niet?

Nu, maak maar gauw voort, je vindt mij in de eetkamer, achter de kamer waar wij binnen kwamen.

Kinderen, komt eens allen hier, tante Jo is gekomen uit den Haag. Toe, Anna, haal eens gauw een paar kroppen sla uit den tuin. Jij, Jan, vraag gauw wat versche aardappels aan den boer, en jij wat melk, kleine meid! Wat heerlijk, dat we alles zoo in

de buurt hebben. Verbeeldt je eens, in een stad moest je straten ver sturen, en Klaar zet de pan al op het vuur. Die opgeruimde goedige Klaar, denk eens aan een stadsmeid, wat een boos gezicht, als er nog gekookt moet worden, als het maal juist ten einde is. Ik heb haar wel alles zelf moeten leeren, maar nu is zij ook een stuk van de familie."

„Een mevrouw uit de stad? Wel, dat is aardig, mevrouw, we krijgen zoo weinig bezoek! Wat zal ze wel zeggen van ons boeltje?"

„Kijk, daar komt tante Jo al aan! Geef tante gauw wat dorpsche krakelingen; want zij moet nog een oogenblikje wachten op het eten. Lekker, hè Jo, zulke echte bakkerskoekjes, die zijn in de steden verdrongen door deftige taartjes of gebak. Zoo'n grijs builtje met koekjes, dat kennen ze niet meer."

„Dus ben je al heelemaal gewend aan zoo'n postbestelling — eenmaal per dag! — en dan oude kost!"

„Och, hoor me zoo'n stadsmensch eens aan. Heb je soms zulke gewichtige dingen te hooren, twee-, driemaal per dag? Ja, dat is een rage, daar deed ik ook aan mee, toen ik in het Haagje woonde. Dan liep ik wel driemaal op een dag naar de bus en ik rept mij net als de andere menschen en schreef nog een briefje vóór de lichte van de post. 's Avonds had ik al antwoord en dan nog eens geschreven; het was een drukte van belang. En nu, beste Jo, nu zeg ik maar kalm — een slechte tijding komt altijd te vroeg — en een goede tijding komt nimmer te laat.

En daar heb je de honden, kijk wat ze blij zijn. Je kende ze nog niet; kom, jongens, kom maar hier. Ja, dieren die geven wat leven en vertier."

„En heb je ook verder nog beesten?"

„Ja, zeker, twee koeien, die loopen daar ginder in het land, en dat hok met 't roode dakje daar knorren de varkens, en kijk, ginds loopt het veulen en het geitje en de schapen. Er is heusch veel te zien op ons boerengedoe."

„Maar de slacht? Zeg, slacht je ook zelf?"

„Neen, lieve mensch, dat raakt uit den tijd, met de fabrieken voor vleeschwaren en dergelijke inrichtingen, hoef je heusch daarmee je buitenleven niet te vergallen, en dan, vleesch speelt geen groote rol in ons leven. Eieren en melk en vruchten en groenten, onze tuin geeft zooveel, dat we het vleesch maar beschouwen als het onderdeel van het menu, en je ziet het resultaat!

De kinderen zoo blozend en gezond!"

„Maar geloof je dan, dat we het vleesch kunnen missen?"

„Dat wil ik niet zeggen en voor stadsmenschen? Och, die hollen zoo veel en ze pluizen en overdenken zoo elk geval! Van „prakezeeren" alleen worden ze mager, zeggen de boeren. Misschien hebben die het wel juist aan het goede eind. Ik denk hier ten minste veel minder over het eten van de kinderen, en ze groeien maar tegen de verdrukking in!"

„Nu, die verdrukking, zal zoo groot wel niet zijn!"

„Och, dat moet je niet zeggen, want een buitenkind moet ook veel ontberen. De school is een uur ver, moet je weten en 's winters met sneeuw is de weg haast niet begaanbaar!"

„Maar gaan ze dan met een tram of gaan ze per rijtuig?"

„Een tram? Die is ver hier te zoeken en het rijtuig komt zeker in onze gouden eeuw. Neen, als het zoo heel bar is, neemt de boer ze op het karretje, maar anders loopen ze, Karel en Anna en kleine Jan. Ik geloof dat ze daarvan zoo sterk zijn geworden!

Kom, laten we nu naar de eetkamer gaan!

En dan, als ze thuis zijn van school, moeten ze ook helpen; want in onzen tuin is 'n massa te doen. Voor het wieden en harken en spaden is makkelijk een boer hier te krijgen, maar verder weten ze er al heel weinig van. Bij het zaaien en planten en bakken aanleggen ben ik zelf altijd bij en de kinderen helpen er aardig aan mee. Want zie je, het is mijn trots om de groenten te vervoegen, we hebben van alles al in April en in Mei."

„Dus niet zooals, ze zeggen de inmaak tot Juni, en na Juni, dan eten we ze weer!"

„Och hemeltje neen! Wel maak ik veel in, maar de inmaak van Weck is zoo heerlijk, dat dat ook het grootste bezwaar niet zou zijn, maar ik scharrel zelf zoo graag in den moestuin, zoodat de jonge groente er ook vroeg kan zijn.

En wat zeg je van het maal?"

„Uitstekend, uitstekend; — en die prachtige rozen, zeg, heb je die zelf voor me op tafel geschikt?"

„Eerlijk gezegd, niet alleen voor jou, hoor! Neen, mijn tafel is altijd met bloemen versierd. Dat staat eens zoo smakelijk en geeft dubbel appetijt."

„Maar, wat zal je het druk hebben, dan in huis, dan in den moestuin dan bij de beesten. Voor lezen is zeker heelemaal geen tijd!"

„Och, hoor me die Jootje. We wonen hier niet in het jachtig den Haag, waar ieder maar moet azen op het nieuwste roman-netje en iedereen maar altijd van drukte spreekt.

Mijn dag begint vroeg, om zes uur uit de veeren, maar nooit had ik nog het gejaagde gevoel van de stad. En lezen! Kijk, hier is mijn eigen bibliotheekje, waar al mijn beste vrienden in zijn. Een goed boek is een goed vriend, maar een vriend moet je kennen, daarom heb ik ook niet behoefte aan kasten vol. Hier op deze plank staat mijn wijsheid over tuinen, daaronder volgen mijn dichters, dan heb ik wat filosofie te doorworstelen, hier komt de kunst en hier wat romans. Een bibliotheekje in het klein, ik leefde in den Haag. Als ik morgen aan het werk ga, dan moet je eens kijken of mijn boeken je niet aanstaan. En telkens koop ik weer eens een nieuw er bij. Het is veel prettiger dan die rondgaande

*) Gaarne plaatsen wij onderstaand, al was het stukje van de vorige schrijfster ook meer als scherts, dan ironisch bedoeld: Zie „Buiten", No. 18 van dezen jaargang. RED.

portefeuilles, waarin door een ander je lectuur wordt gekozen."

"Maar mis je dan nooit den omgang met de wereld? Met „congenial spirits", zooals men dat noemt?"

"Och, wat zal ik je zeggen. Misschien zou ik het missen als ik heel jong hier was gaan wonen en nooit gevoeld had wat het stadsleven is. Maar hebben we het eens noodig, dan gaan we naar de stad toe, dan zoemen we als bijen om elk genot, en als we dan genoeg hebben van het vliegen en garen, dan kruipen we genoeglijk terug naar onzen korf. En je weet niet, hoe we dan ons leven weer roemen, waar alles tot zijn recht komt, omdat wij er ruimte aan geven."

"Je hebt makkelijk praten, maar wie convenieert dat om buiten te wonen in een huis als het uwe en dan naar de stad te gaan als je een opruiming wenscht?"

"Wel, de meeste menschen, die een huis in de stad hebben; want we hebben hier geen licht op de wegen, geen mooie bestrating, geen politie en geen gas, geen trams, geen concerten of opera, comedie, of al wat de stad je kan geven, maar we leven hier zoo voordeelig, dat we best eens naar de stad mogen gaan als we willen."

En dan, hoeveel maal ga jij naar al die gemakkelikheden, hoeveel geniet je werkelijk van het wereldsch gedoe?"

Alle menschen in den Haag doen of zij altijd in de opera zitten, zooals de Hollanders in Indië het doen voorkomen, of ze allen uit den Haag of Amsterdam zijn gekomen. De stadsgenoegens zijn weggelegd voor enkele gefortuneerden en de overige stadsbewoners rekken hun halzen naar de vele vermaken."

Het gesprek van de dames werd op deze wijze nog eenigen tijd voortgezet en de steedsche Jo werd heelemaal ingepakt door de buitengenoegens.

"Nu, ik kom spoedig terug," zei zij gul, bij het afscheid, „en krijg ik het in de stad te benauwd, dan telegrafeer ik je, dat ik kom."

"Dat telegram kan je sparen!"

"Hoe zoo, moet ik schrijven? Mijn briefkaart komt immers toch altijd te laat."

"De post komt te laat, maar telegrafeeren is kostbaar. Vijftig cent voor de bode. Dat is zonde, als het niet hoeft."

En een gast op het land is nooit een bezwaar. Kom spoedig terug dus, zonder seinen of brieven, dan praten we weer eens over buiten en stad."

BOEKAANKONDIGING.

Wij ontvingen van den uitgever P. Noordhoff te Groningen vier zeer lezenswaardige en nuttige boeken ter aankondiging. Ten eerste, de twee door Dr. D. van Gulik geschreven populair-wetenschappelijke verhandelingen *Onweders en onweersverschijnselen* en de tweede druk van *Beveiliging tegen bliksemschade*, werkjes zeer begrijpelijk en onderhoudend geschreven, en die wel geen aanbeveling in dit blad zullen behoeven, wijl ze het allerbest voor zich zelf getuigen.

Anders is het met *Plantenschat* (tweede, herziene druk) en *Onze bloemen in den tuin*, beide door Mej. F. J. van Uildriks en Dr. Vitus Bruinsma samengesteld. Allereerst laat de uitvoering van deze boekjes, waarmede wij zeer ingenomen zijn, aan duidelijkheid niets te wenschen over. De schrijvers zeggen in hunne voorrede: „Met dezen „Plantenschat" beoogen wij een handig boekje te geven, dat met de reeds bestaande hulpmiddelen kan medehelpen, om de kennis van onze in het wild groeiende planten te verbreiden". Nu, handig is dit boekje zeker. Op de eene bladzijde staat de volmaakte duidelijke tekst, op de andere de voortreffelijke, natuurgetrouwe, zeer duidelijke afbeelding in kleuren, van de besproken bloem.

Vlak voor mijn huis ligt een uitgestrekt veld, door dennenbosschen begrensd, dat mij altijd als ik er over wandel, verrast door nieuwe kruiden, aardige plantjes, interessante grassen, tientallen en tientallen, in al die gewassen stel ik groot belang, en met behulp van „Plantenschat" heb ik de namen en hoedanigheden van alle gevonden, voor mij reden om hen die gaarne langs velden en wegen dwalen en die deze wondere teere aantrekkelikheden der natuur goed willen leeren kennen, te raden zich *Plantenschat* spoedig aan te schaffen. En onverwijld hebben zij die een bloementuin bezitten, inzage te nemen van *Onze bloemen in den tuin*. De afbeeldingen hierin zijn op de zelfde wijze aangebracht als in eerstbesproken boekje, en hunne uitnemendheid valt door de veel grootere bloemen, des te sterker op. De kleuren zijn vooral prachtig gegeven. Zoo die van de hoogst ontwikkelde bloemen, de blauwe, als: *Gentiana acaulis*, de stengelooze *Gentiaan*, een vaste plant, de *Soldanella alpina*, het Alpenklokje waarover wijlen Winkler Prins zijn gevoelvul sonnet schreef; *Plumbago Larpentae* en *Delphinium hybridum*, de Overblijvende *Ridderspoor*, de zoo geliefde „Larkspur" der Engelschen, waarvan men nu soorten kweekt in zulke onvergelykelyk schoone, blauwe tinten als nog nimmer in eenvoudige vaste planten gezien zijn. De schrijvers zeggen van deze vaste plant: „Met de *Ridderspoor* is het gegaan als met vele onzer sierplanten, „up and down"; vroeger hoog gewaardeerd door allen, toen een langen tijd slechts in kleine en boerentuintjes gehandhaafd, nu weer gretig aangeplant ook in de rijkst voorziene parken". Dit is volkomen juist en de prachtige bloemen op hooge stengels verdienen algemeene aandacht. In Engeland vooral zijn de laatste jaren de *riddersporen* in hooge eere gekomen en worden ze in de wilde „bor-

ders" van bijna elken tuin aangetroffen. Bij de *Dahlia's* staat de nieuw gekweekte *pioen-dahlia* niet vermeld, beschrijvingen daarvan heeft onze medewerker, de Heer E. Th. Witte in „Buiten" gegeven. De schrijvers hebben met de samenstelling van dit werk vooral, waarin de mooiste en meest gebruikte tuinbloemen afgebeeld en beschreven zijn, een niet genoeg te waardeeren werk verricht.

H. v. B.

DE WATERNOOT.

ERTIJD kwam zij hier te lande in het wild voor, doch al sinds geruimen tijd is zij nergens meer gevonden en dus wordt zij als uitgestorven beschouwd. Dat is wel jammer, want de *Waternoot* is een inderdaad interessante plant en zij, die in de gelegenheid zijn haar te kweken, durven wij dat met gerustheid aanraden. De *Waternoot* of *Trapa natans* is een schijnbaar drijvende waterplant; wij zeggen schijnbaar, daar zij lange draadvormige stengels heeft, waaraan de wortels zich bevinden, die in den bodem vast zitten. Aan het einde dezer lange stengels zitten groote bladrossetten, die meer dan 25 c.M. doorsnede kunnen bereiken en uit een aantal ruitvormige bladeren bestaan, die roodbrons van kleur zijn. De bladeren zijn aan de stengels bevestigd door nu eens kortere, dan weder langere opgeblazen bladstelen. In deze bladstelen bevinden zich groote luchtholten, waardoor de bladeren gemakkelijk blijven drijven. Door deze weinig voorkomende bladvorm gelijkt het roset volkomen op een groote ster, die op het water drijvende een alleraardigst effect maakt. De bloemen zijn van weinig of geen betekenis, zij zijn klein, vuilgroen en staan in de oksels der bladeren. Op de bloemen volgen de vruchten, die ongeveer zoo groot zijn als een kastanje en door de aanblijvende kelken omgeven worden. Deze laatste groeien met de vruchten mede, worden ten laatste hard en hoornachtig en nemen het voorkomen van stevige haken aan, waardoor de vrucht een zeer interessant voorkomen verkrijgt. Nog belangwekkender is in dit opzicht de *Trapa bicornis*, die in China thuis behoort, en waarvan de ruim 6 c.M. lange vruchten met een paar bijzonder krachtige haken gewapend zijn. De vruchten bevatten een eetbaren kern, die rijk is aan zetmeel, waarom zij dan ook in sommige streken worden verzameld en verhandeld. De cultuur van deze plant is zeer gemakkelijk. In het najaar zoekt men de noten uit het slijk op en bewaart ze in een glas met water op een vorstvrije plaats. Tegen het voorjaar ziet men een lange, draadvormige kiem te voorschijn komen, en plant men ze dan in een niet te kleinen waterbak of vijver, dan groeien zij spoedig door en zullen al heel gauw haar mooie bladeren vormen. In een dieperen vijver zinken de noten op den bodem en overwinteren daar, zoodat zij dan ieder jaar van zelf weder opkomen. Hen, die zich deze fraaie waterplant wenschen aan te schaffen, raden wij haar bij een grooten kweeker te bestellen, die, al moge hij ze niet voorhanden hebben, haar zeker wel zal weten te bekomen, daar zij door enkele buitenlandsche firma's wordt aangeboden.

E. TH. W.

BUITEN.

Hier hoor ik weer het spotten van de specht,
Het krijschen van den meerkol, het gekoer
Zacht-melancholisch van de woudduif; ook
Het klagen van den merel, 't druk gefluit
Van 't vroolijk vinkje; daar klinkt nog doorheen
Het duizendvoud gerucht van 't groote koor
Der kleine vogels, jubelend hun lust
In heerlijk zomerklankenlabyrinth.
Hier ga ik dwalend door het dichte bosch
Van kreupelhout, dat stil-vertrouw'lijk staat,
En langs de beek, door 't dennenbosch begrensd
Waarin de wind, de hooge harpenaar,
Melodisch ruischen maakt, de kruinenzee
Met rhythmisch schomm'len telkens deinen doend.
De helle zon strooit gul zijn gulden munt
Uit over de aarde als een vrijgevig vorst
Die zijn largesse kwistig schenkt alom.
En als bij grijze lucht een somb'rer toon
Klinkt in natuurs orkest, wanneer de zon,
De hemelkoning, weerd gevangen zit
In wolkenkerker, is óók 't land mij lief,
Zoo innig en zoo droef, zoo stemmingsvol,
In soob're dracht van vaalgroen plechtgewaad,
Vol vochten weemoed staand in matten praal.

„Lambalgen" bij Scherpenzeel.

EDWARD B. KOSTER.

7 Juli 1909.

ERRATUM.

oud-delfshaven. — Tot ons leedwezen is onder de afbeeldingen in het artikel „Oud-Delfshaven" in No. 28 van „Buiten" pag. 328—332, als fotograaf vermeld de heer W. Cool. Dit berust op eene vergissing, aangezien de reproductie geschiedde zonder medeweten van den heer Cool, naar foto's die sinds 1906 in het Gemeentearchief berusten.

DE DROMMEDARIS TE ENKHUIZEN.

DE DROMMEDARIS TE ENKHUIZEN.

ALS een waardig monument uit de dagen van Enkhuizen's grootheid en bloei, verheft zich aan de havenzijde een massale toren, de Drommedaris. Uit eene nadere bezichtiging blijkt terstond, dat dit stevige bouwwerk deel heeft uitgemaakt van de verdedigingswerken uit vroeger tijden. Werkelijk beheerschte deze toren vroeger dan ook den toegang der buiten- en binnenhavens der oude veste Enkhuizen.

Volgens oude aantekeningen (kroniek van Brandt) werd te dezer plaatse reeds in 1395 een toren gebouwd, „van witten steen uit het water opgehaald”, later aanzienlijk vergroot en verzwaard, van schietgaten voorzien, en aldus tot eene weerbare sterkte voltooid in 1540. De stichting van dien toren of poort viel samen met de aanwezigheid van een aanzienlijk leger en een groote vloot, door Graaf Albrecht van Beieren te Enkhuizen bijeen gebracht voor een landing in Friesland, ten einde de Friezen onder Hollandsch gezag te brengen. Dit leger was versterkt door Engelsche hulp-troepen. Naar deze werd de nieuwe toren genoemd de „Engelsche toren”, welke naam in dien van „Oost-Indische toren” veranderde, toen het gebouw in 1602 werd aangewezen als de zetel van de Kamer Enkhuizen der Vereenigde Oost-Indische Compagnie.

Niet onwaarschijnlijk is het, dat het volk in latere tijden den toren de „Drommedaris” noemde wegens den plompen vorm van dit toch zoo smaakvolle bouwwerk. Aan den muur hangen twee groote ankers, als een herinnering aan den mislukten aanslag der Gelderschen in 1537. Een paar schepen van hertog Karel van Gelre poogden Enkhuizen te verrassen, doch werden door de ingezetenen opgemerkt. De schepelingen wachtten een aanval der Enkhuizers niet af, maar namen overhaast de vlucht, door de ankers te kappen. Later werden deze opgevischt, en als een zegeteeken aan den Drommedaris opgehangen.

Op den nevens de ankers ingemetselden steen is deze gebeurtenis medegedeeld in het tijdvers:

en ChVsaM I ns IdIIs ta CtIsVb no CtesILét J
obr V ere adnIXa e ge Lr ICa psIdIa,
(xxij junij)

waarvan de volgende vertaling, eveneens in den vorm van een tijdvers, in de Kroniek van Brandt voorkomt:

de geLders' ontroV socht enkVIsens strIIdbre waLLen,
bII naCht Met haere LIst Van bVIten oVerVallen

Onder het Latijnsche tijdvers leest men nog:

Anchora quà in cernes ferro precisa bipeni.
Artes testantur, perfide Gelre, tuas.

d.i.:

Dees' ankers, afgekapt, toen d'aanslag was gemist.
Getuigen, Geldersman, uw trouwelooze list.

Uit de zware inwendige betimmering van het gebouw blijkt, dat de Drommedaris vroeger ook dienst deed als gevangentoren. In de wanden van een vertrek op de eerste verdieping, dat tot gevangenis diende, merkt men inscripties op, daarin gesneden door gevangenen. Een der inscripties luidt:

„Och verlangen, verlangen, Hoe hebdy mi omvangen.
Haddi mi hope niet ernert, Verlangen hadde mi gants vertert.
Gesnede den gen Novemb. 1575 bi mi
Meister Jacob van Dansick, 1575 9. Novemb.

Onder den grond bevindt zich nog een donker gewelf met water gevuld. Op het rondel verheft zich een torentje, waarin een kostbaar carillon uit de beroemde werkplaats van Hemony te Amsterdam, dat uitmunt door zuiveren, helderen klank. Van het platform boven de poort geniet men een fraai vergezicht over de zee en de stad. Is het wonder, dat deze merkwaardige zeetoren uit de oudheid vele schilders en teekenaars dient als model hunner studie?

D.

OUD-WASSENAAR.

(Slot).

DE onderbouw van het kasteel, voor het grootste gedeelte bestaande uit natuurlijke steen (petit granite, uit de groeven in de buurt van Luik), omsluit het sousterrain, dat geheel brandvrij, deels met baksteen kruis- en tonwelen, deels met „trogwelen” op ijzeren binten overweld, in wat luguberen aanblik de keukens en kelders, de vertrekken voor het dienstpersoneel en de stookplaats voor de heet-water-verwarming van het kasteel bevat.

Boven dezen onderbouw is het geheele gebouw opgetrokken in twee verdiepingen, uit donkerrooden baksteen (Rijnsteen appelbloesem), met banden en ornamenten van bergsteen afgewisseld — welk laatste materiaal werd aangevoerd uit de groeven van Creil in de nabijheid van Parijs, en dat ook gediend heeft voor de meeste lijstwerken, de omramingen en bekroningen van vensters en deuren en tevens voor het beeldhouwwerk. Alleen die deelen, welke eerder aan beschadiging blootgesteld zijn, werden van een hardere steensoort vervaardigd: Roche de la Victoire, eveneens een witte kalksteen uit Frankrijk.

Het geheele gebouw is door steile daken bekroond, waaronder eene ruime zolderverdieping de noodige ruimte biedt, o.a. voor de slaapvertrekken van het dienstponeel. De dakvlakken zijn gedekt met Engelsche en Amerikaansche leien in verschillende kleuren, blauw, rood en groen, waarvan de mozaiek hoewel door verloop van tijd natuurlijk niet meer zoo sprekend, toch aardig en vroolijk tegen de lucht afsteekt. Verder zijn ze „gevat” in zinken lijsten en hoekkepers, met ijzeren ornamentwerk en spitsen versierd. Boven het midden van de hoofd-façade rijst een trapgevel en op iederen hoek prijkt een slanke, ronde toren. De achtergevel springt aan beide zijden een weinig uit; in de daardoor gevormde hoeken is aan den eenen kant een ronde, aan de andere zijde een vierkante toren aangebracht. Tegen dezen laatste is een zijtrap gebouwd, terwijl aan den achtergevel een breed, half cirkelvormig terras met een twaalfstal treden toegang geeft tot de groote zaal.

De hoofdingang — zichtbaar van den Leidschen straatweg — maakt een inderdaad vorstelijken indruk, daar een acht meter breede trap van twaalf treden met een bordes naar de (overdekte) „loggia” voert, die met in IJsselsteen gemetselde koepelgewelven is overspannen en bevloerd met terrazzo-mozaiektegels. Een drietal deuren, met spiegelglas in een lijst van gebloemde tegels bevat, geeft vanuit deze loggia toegang tot de vestibule der parterre-verdieping (bel-étage), die ongeveer twee meter boven het omringende terrein is gelegen.

De indruk bij het binnentreden van de ongeveer 13 Meter in het vierkant groote hall is overweldigend, door de zee van gekleurd licht, welke door het plafond-raam tooverachtige tinten werpt op het fraaie marmer en graniet, door de fijne smaak, waarvan alles hier getuigenis aflegt, door den rijkdom, die niet schreeuwend is, maar deftig van pracht. Om deze hall, die door de beide verdiepingen heen gaat, scharen zich de verschillende vertrekken.

De groote eetzaal, dezelfde breedte als de hall hebbende, maar drievijfde van haar diepte, is in Italiaanschen renaissance-stijl, geheel gestucadoord en met een parketvloer.

Een zeer mooie zaal is de kleine eetkamer, die met twee ramen uitzicht heeft in den achtergevel. De betimmering van deze kamer verwijft op de „tentoonstelling van kunst op nijverheid toegepast” in 1877 te Amsterdam gehouden, de nationale en internationale gouden medaille. Ze is geheel van blank eikenhout vervaardigd, niet gebeist, maar alleen in de was gezet. Het plafond, eveneens van blank eikenhout, is verdeeld in caissons, die met ornamenten zijn beschilderd, uitgezonderd het middenvak, waarin door den Haagschen schilder J. Stortenbeker een figurengroep werd aangebracht. De wanden, zoo ook het fries, met bloem- en vruchtenfestoenen versierd, zijn behangen met gobelins, die daartoe opzettelijk werden geweven.

De bibliotheek met de hooge boekenkasten en de verdere betimmering in blank notenhout (Amerikaansch en Italiaansch) evenals het ook hier weer in caissons verdeelde plafond, maakt met de goudlederen bedekking der wanden boven de betimmering ook nu nog een rustigen indruk, al lijkt het houtwerk van de kasten wat overladen en te zwaar voor de betrekkelijk kleine ruimte. Maar het geheel noot tot een kalm zitje, tot studie of overpeinzing. Een openslaand zijraam geeft van de bibliotheek toegang tot de veranda, van buiten evenals de pilaren van de loggia en de torens op de hoeken van het gebouw des zomers dicht begroeid, wat het strenge van de lijnen in den imposanten bouw al op zeer gelukkige wijze onderbreekt en verbergt.

De salon, die aan de zijde van de bibliotheek mede te bereiken is uit een portaal, dat toegang geeft tot een wenteltrap in den kleinen ronden toren aan den zijvleugel en daardoor gemeenschap heeft met de bovenverdieping, — de salon is evenals het aangrenzende boudoir in den toren uitgevoerd in stijl Louis XVI. De ornamenten zijn van cartonpierre, al het houtwerk is in lichte kleuren afgeschilderd, terwijl de wanden of vakken met een zeer fraaie satijnen stof bekleed zijn.

Aan de andere zijde der vestibule vinden wij, behalve de groote trap, een studeerkamer met torenkamer, voorzien van hooge lambrizeering uit blank, inlandsch notenhout, terwijl de wanden daar boven met geweven stoffen bekleed zijn.

Hierachter ligt het portaal met de zijdeur, waardoor de billardkamer is te bereiken, gelegen in den hoek van den achtergevel tegenover de bibliotheek. De billardkamer eveneens van een hooge, in donkere kleuren geschilderde lambrizeering voorzien, is bekleed met een fraai goudlederen behangsel, afkomstig uit het begin der XVIIIe eeuw.

De hall dan eindelijk, waarvan wij de beschrijving bewaard hebben

„pour la bonne bouche”, is het middelpunt van het geheele kasteel, zoowel in architectonischen zin als figuurlijk gesproken. Want zelden voorzeker is met zulk een gunstigen uitslag het streven van een bouwmeester bekroond, om behalve een rijk toch in de eerste plaats een smaakvol geheel te verkrijgen in . . . een open ruimte.

De hall — wij hoorden het reeds — gaat door beide verdiepingen en wordt voornamelijk verlicht door een cirkelvormige opening in het plafond, welke met gekleurd (gebrand) glas is gesloten, terwijl tevens nog de vensters op de eerste verdieping, ook met gebrand glas gesloten, een, zij het getemperd, tooverachtig licht naar binnen laten.

Langs de vier wanden strekt zich eene gaanderij uit, die gedragen wordt door twaalf zuilen (monolithen) van rood, Schotsch graniet, met zwart marmeren basementen en wit marmeren kapitelen; de pedestallen der zuilen zijn van grijs Schotsch graniet. Om deze gaanderij met breede wit marmeren balustrades scharen zich de vertrekken, voor het meerendeel slaapvertrekken, der eerste verdieping.

Aan de hall sluit zich, rechts van den hoofdingang, het trappenhuis aan, dat zijn licht ontvangt door een venster met gekleurd glas in den zijgevel. Een kostbare, wit marmeren trap van een twintig treden, met balustrades eveneens van wit marmer, leidt naar een bordes en vandaar gaan twee armen van eikenhout met gebeeldhouwde leuning naar de gaanderij van de eerste verdieping, die overal een breedte van ongeveer drie meter heeft.

De wanden van de trap zijn in denzelfden stijl en op dezelfde wijze als die van de hall in stuc-marmer bewerkt. De uitvoering van dit „stucco lustro” is zoo onberispelijk, zoowel wat de kleuren als de bewerking aangaat, dat het na al die jaren (20 Mei 1879 werd het kasteel door den heer Van der Oudermeulen betrokken) niet de geringste verandering of gebreken aanwijst: de Heer Detoma te Weenen, die de aannemer en uitvoerder van dit onderdeel van den bouw was, heeft dus inderdaad schitterend werk verricht. Dit stuc-marmer wordt aangebracht op volkomen droge muren, die bedekt zijn met een zeer harde en ruwe grintmortel-laag. Nadat eerst met de handen op houten tafels de bestanddeelen van het stuc-marmer als brood gekneet zijn, wordt deze specie, nadat de verschillende kleurstoffen er innig mee vermengd zijn, in koeken met de handen op de muren geplet en met kleine stalen of koperen troffels vlak gestreken in de kunstmatig door latjes aangegeven vakken. Is de massa nu volkomen droog dan wordt de doffe oppervlakte geschaafd met buitengewone zorg en daarna met verschillende steenen geslepen, onder welke laatste bewerking langzamerhand de glans zich ontwikkelt.

In het door-elkander-werken van de verschillende kleurstoffen bestaat het groote geheim van de kunstenaars in dit bijzonder Weensche vak. De werkplaats op het kasteel Oud-Wassenaar — zoo verhaalt de heer A. R. Freem, die als hoofdopzichter belast was met het dagelijksch toezicht op den bouw — was dan ook van eene goede sluiting voorzien en zelfs, wanneer de specie bereid werd, steeds zorgvuldig afgesloten.

Bij de imitatie van graniet b.v. (roode, Schotsche graniet), waarin verschillende lichte, en ook zwarte kleuren voorkomen, verkrijgt men die kleuren door kleine stukjes van de zoo geheimzinnig bereide massa op verschillende wijze bijeen te voegen en dooreen te kneeden.

Foto Aug. F. W. Vogt.

OPRIJLAAN VAN HUIZE GROOT-HAZEBROEK BIJ OUD-WASSENAAR.

Zoo is inderdaad op Oud-Wassenaar eene imitatie verkregen, welke ook bij het nauwlettendste vergelijken niet van de werkelijkheid is te onderscheiden. De hoofdzaak schijnt daarbij niet te zijn het rangschikken der verschillende kleuren naast en door elkaar, maar het natuurlijker dooreen werken of liever kneeden der kleuren.

Bij verschillende kleurpartijen werden b.v. van de lichte en de donkere kleuren elk afzonderlijk een massa bereid, en deze vervolgens droog dooreen gekneet, aangezien anders de kleuren door elkaar zouden vloeien. Juist dit kruimeldrooge verwerken gaf die eigenaardige naast-elkaar-plaatsing der verschillende kleuren, die op de meest natuurlijke wijze aan het toeval is overgelaten. Bij eene geaderde marmersoort zijn de aderen op eigenaardige wijze door de massa heen gewerkt, zonder dat bij het pleisteren die aderen kunstmatig daarin werden aangebracht.

Het polijsten vereischt van de geheele bewerking den meesten tijd. Zoo werd over een oppervlakte ter grootte van één vierkanten Meter door één persoon twee, soms drie dagen geslepen en bij lijstwerken wordt natuurlijk nog meerdere tijd vereischt.

Na deze uitweiding terugkeerende tot onze beschrijving, vinden wij nog de eerste verdieping, waar de omgaande gaanderij met houten parketvloer de verschillende vertrekken onderling verbindt. Hier treffen wij aan de zijde van den hoofdgevel, in de beide torens en in het midden-gedeelte, kleine boudoirs in gemeenschap met de slaapvertrekken. En ook op deze verdieping is aan alle eischen van comfort voldaan.

Eene waterleiding met wel- en regenwater, die door het geheele gebouw is aangebracht, voedt op deze, eerste, verdieping twee badkamers, waarvan de wanden geheel met gekleurde verglaasde Minton tegels zijn bezet. De eene badkamer, uitzicht hebbende op het park aan de achterzijde van het kasteel, is een werkelijkheid geworden droombeeld uit de Duizend-en-één-Nacht, is de tastbaar geworden verrukking van den meest opgewonden schrijver van Parijsche demi-monde dwaasheden; in dit ruime vertrek daalt men langs enkele treden met een zwaar koperen balustrade in een bassin af, dat in den vloer verzonken gemetseld en met witte Engelsche tegels bezet is. Hoe de stoffage van dit vertrek tijdens het bewoond-zijn van het kasteel er heeft uitgezien, welke rozewateren in het bassin gestort werden, hoeveel spiegels langs de wanden waren aangebracht en welke geurige zalven of oliën daar gereed stonden — dergelijke nieuwsgierige vragen kan schrijver dezes niet beantwoorden. Maar het schijnt, dat niet lang van deze weelde-inrichting gebruik gemaakt is en dat de bewoners zich tevreden stelden met de zeer gewone, degelijk-Hollandsche badkuip met geijser in het tegenovergestelde gedeelte van deze verdieping.

De betimmering van de vertrekken dezer verdieping is, op enkele na, vrij eenvoudig. Overal zijn lambrizeeringen en blinden aangebracht. De bovenkamertjes zijn van hooge lambrizeeringen voorzien, de plafonds van eenige kamers van hout, de overige gestucadoord.

Aan het einde van onze beschrijving gekomen, willen wij nog even vol erkentelijkheid er de aandacht op vestigen, dat zeer veel door de eigen nationale industrie, door Hollandsche arbeidskrachten is tot stand gebracht en afgeleverd. Men wendde zich slechts tot het buitenland, waar dit met besliste noodzakelijkheid noodig was en over het geheel genomen mag dus de vaderlander, die trotsch gaat op de voortbrengselen zijner industrie, op het talent in zoo groote mate aan dezen bouw ten koste gelegd, met volle reden hier het hart hoog dragen.

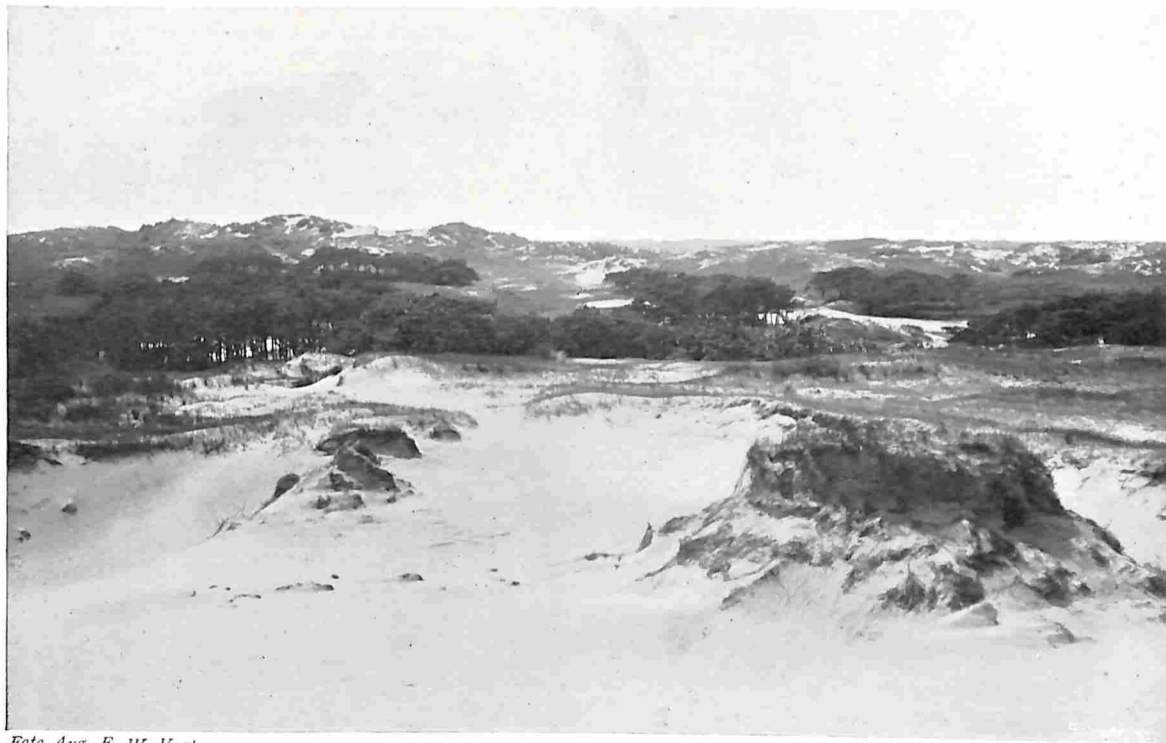

Foto Aug. F. W. Vogt.

DUINEN ACHTER HUIZE GROOT-HAZEBROEK BIJ OUD-WASSENAAR.

Moge deze beschrijving van de pracht, welke in het kasteel te bewonderen valt, den belangstellende nopen tot het brengen van een bezoek. Echter willen wij voor ons niet achterhouden, dat na de rondwandeling door de zalen en de hall, onder de voorkomende leiding van den heer Wouters zelf, toch een zeker gevoel van teleurstelling, of liever onvoldaanheid, ons bekreep: de ruimte binnen komt ons voor, niet in overeenstemming te zijn met de verwachtingen, welke het trotsche gebouw van buiten bij iedereen moet en zal opwekken. Het zij met alle bescheidenheid, die den leek op architectonisch gebied past, gezegd — maar ons wil het voorkomen, dat te zeer de aandacht werd saamgetrokken op het imposant-maken van de inderdaad vorstelijk geworden hall. Wil men van ons een vergelijking — die natuurlijk gelijk alle vergelijkingen mank gaat en voor den deskundige misschien hier zelfs leelijk hinkt: het Koninklijk paleis te Amsterdam werd door een geestig Franschman genoemd: une maison sans portes, de oude Beurs: des portes sans maison, en zoo komt het kasteel zelf ons voor, in eind-visie, slechts te zijn: een hall zonder huis.

Waar is het kasteel, nu de waarschijnlijkheid groot is, dat niet meer een particulier er zich zal gaan vestigen, bij uitstek geschikt voor? Men slake geen verontwaardigden kreet van ontzetting . . . voor een luxe-hotel, mits aan het gebrek van te weinig ruimte in kamers worde tegemoet gekomen door den bijbouw misschien van een met boom- en struikgroepen licht te maskeeren vleugel. Want inderdaad is de entrée van het terras aan de voorzijde in de marmeren hall met het zeldzaam fraaie trappenhuis en de rijke marmeren balustrade op de eerste verdieping in werkelijkheid, wat opgesierde teekeningen van „paradijs-“hotels in verre, luxe-badplaatsen ons willen doen gelooven.

Ook moet de maatschappij-eigenares met dergelijke plannen rondloopen, want hoezeer ook van haar terreinen perceelen van ten minste 1 hectare oppervlakte voor villabouw te koop zijn, zij is voornemens het kasteel met stallen, moestuin en kassen, tezamen minstens 10 hectare groot, één geheel te laten blijven.

Het is altijd jammer — en dit was het tweede gevoel van spijt, dat ons bij ons bezoek bekreep — dat een dergelijke vorstelijke bezitting niet in haar geheel kan blijven, maar verknijpt wordt. Jammer slechts in een enkel opzicht, want door het maken van een waarlijk *villa-park* met breede lanen van 16 en 24 Meter, wordt de prachtige omtrek ook toegankelijk voor het publiek, terwijl van het cachet zoo weinig verloren gaat. Tot groote voldoening van alle minnaars van natuurschoon en van bewonderaars van het eerwaardige geboomte in dezen uitlooper van het Haagsche Bosch, konden wij constateeren, dat geen woudreuzen geveld zullen worden om de dreven aan te leggen. De rijen prachtige stammen blijven alle gespaard, alleen het lagere hout wordt weggekap, en dan nog zuinig.

Reeds eerder in deze beschrijving noemden wij een elektrische centrale; deze, met een capaciteit om niet alleen het geheele landgoed van elektrisch licht te voorzien, maar tevens krachtig genoeg om voor de voorgenomen elektrische tramverbinding met Den Haag de noodige stroom te leveren, is ondergebracht in de vroegere stallen, waar nu alleen — sic transit gloria mundi! — de omnibussen staan opgeborgen, welke nog niet zoo lang geleden vrijwel het eenige middel van vervoer waren, dat Wassenaar met de andere beschaafde wereld in connectie hield. Met het voorjaar zal een paardentram den dienst overnemen en van Den Haag door het park naar het dorp voeren.

En zoo zal, als alles naar wensch gaat, dan toch Wassenaar uit zijn isolement bevrijd worden. Reeds heeft de Zuid-Hollandsche elektrische spoor, die van Scheveningen naar Rotterdam gaat, aan den Leidschen straatweg een halte, welke men van het Oranje-

hotel in Scheveningen vertrekken de, binnen de vijf minuten bereikt! Wassenaar zelf ligt nog een heel eind verder, maar wie in Wassenaar gaat wonen, laat het dorp . . . het dorp en zoekt zich een verrukkelijk plekje in het park, gerust dat Den Haag zoo dichtbij is, maar zijn lange grijparmen, met de belasting-zuigklieren, niet zover kan uitstrekken, terwijl Rotterdam voor zakenmensen, Scheveningen voor zomergasten in een oogwenk zijn bereikt.

Wie van buitenleven houdt, in een verrukkelijke omgeving, zoo rijk aan afwisseling als slechts duinen en dichte bosschen met prachtige lanen van eiken, beuken en dennen maar kunnen bieden; in de nabijheid van het vorstelijke Den Haag en het nijvere handels- en zaken-centrum Rotterdam en de luxe-badplaats Scheveningen; wie wil uitrusten van het koortsig gehaast, van den inspannenden zenuw- en hersenarbeid, die behalve in Rotterdam óók in Den Haag wordt beoefend, — die sla zijn tenten op in deze goddelijke natuur, onder de zon-doorstooftde

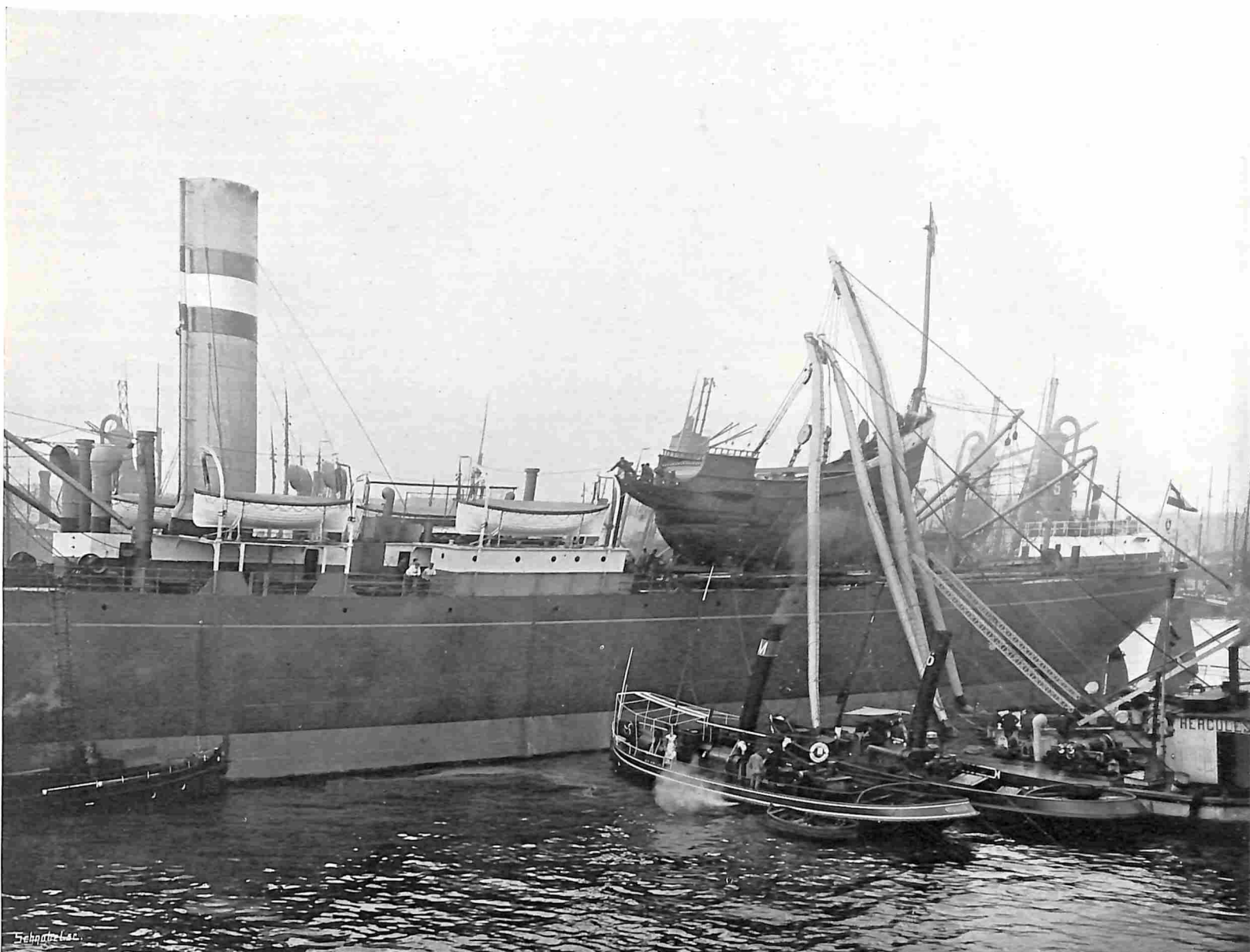

Foto L. van der Winkel.

HUDSON'S SCHEEPJE „DE HALVE MAEN”, AFGETUIGD, ALS DEKLAST OP DE „SOESTDIJK”.

boomgroepen, aan den voet van de helle, blonde duinenrij, in het lachende, lichte groen, of aan den onvolprezen Leidschen straatweg.

En wie dan niet gezondheid met lepels inneemt, als met een tooverslag zakenzorg van zich af voelt vallen, tot rust en verademing komt van den heftigen levensstrijd — die is een kniesoor en ontoegankelijk voor het heerlijke wonder, dat de natuur hier wrocht en... dat de exploitatie-maatschappij niet alleen voor zeer ruime beurzen beschikbaar stelt.

De wandeling door de bosschen, langs de verbrede rijwegen en door de smallere, slingerende paden, welke bij elken bocht haast steeds heerlijker plekjes doen ontdekken, terwijl het hooge houtgewas en de onmiddellijk daarbij aansluitende duinenreeks voor scherpe zeewinden beschutten, was — kort gezegd — een verrukking.

E. RUEMPOL.

INDISCHE „ZEE-MENSCHEN”.

„E^N waarom zouden ze niet bestaan?” klinkt ons met nadruk tegen uit Valentijn's „Verhandeling der waterdieren van Amboina”. Nadat hij voor het bestaan van meermannen en meerminnen heeft bijengesleept alle „aenmerkenswaardige preuven”, binnen het bestek vallende van een welgestoffeerd geheugen en eene welvoorzene boekerij, besluit hij zijn betoog met de regels:

„Die al deze zaaken nu eens bij den andren brengt en tegen malkandren vergelijkt, zal buiten allen twijffel hierin veel grond vinden om te gelooven, dat er zoowel Zee-Mannen en Zee-Wijven als Menschen op 't Land zijn. Wil nu iemand voor zijn vermaak daar nog egter tegen druissen, wij geven hem daar de volkomene vrijheid in, zonder ons eenigszins daaraan te stooren”.

Dit pleidooi voorziet tegenwerping. Het is de toon van den geloover, zich bewust dat hij eene betwistbare stelling verdedigt, maar die er pal voor wil staan.

Tot op zekere hoogte had de geleerde Dordtsche predikant de bescheiden, waaronder historische, in zijn voordeel. Toen het geloof aan heksen zijn besten tijd reeds had gehad, bleef dat aan de meermin nog muurvast, bijkans onaangevochten. Wie haar zelve niet gezien had, telde allicht onder zijne voorzaten een grootvader of oudoom, wiens mededeelingen als authentiek golden, en geloof vonden als een evangelie. De kronieken van het oude Nederland gaven aan dit oude volksgeloof ampel steun. Het leefde voort in meest alle aan zee gelegen steden; het steunde, voor visscher en zeevarende, op waarachtige gebeurtenissen; het was lang ontwassen aan den sagen-cyclus van den sprook-spreker

en overgebracht naar het gebied, althans naar de grenzen der stellige wetenschap.

Toen Oltmans zijn roman *Het Huis van het Zeewijf* schreef, kon hij dien bouwen op een diepgaande laag van overleveringen en kroniekberichten. Bij Valentijn bekomt de zaak uitbreiding, doordien hij de meermin ook uit de Indische wateren laat opduiken. Het is eene concessie zijnerzijds aan de wederpartij, dat hij het onderwerp nog in het hoofdstuk over „Ambonsche Waterdieren” ter sprake brengt.

Om zijn betoog in te leiden vangt hij aan voorbeelden aan te halen uit het moederland. Het meest vermaarde het eerst: het geval van de Edammer meermin. Zou een zoo geleerde en serieuze schrijver als Junius daarvan het relaas gedaan hebben, indien het onwaarachtig ware geweest?

Bij gelegenheid van een zwaren storm in het jaar 1403 kwam een „wild en woest zeewijf” aandrijven uit de Zuiderzee. 't Geweld der wateren bracht haar uit den koers; zij werd het Purmermeer in gedreven. „Dit Wyf, mede naakt, dog met veel Zeewier bedekt (de kroniek noemt haar „seer vuyl ende ongaeylyck”) geen middel ziende om weer in zee, alzo het gat toegemaakt was, te komen, werd eindelijk door de Edamsche Boerinnen, die met Schuitjes na hare Koejen voeren, ontdekt”.

Eerst waren ze voornemens op den loop te gaan voor dit „gespook”. Maar de uitkomst van het onderling overleg was, dat zij deze twijfelachtige Eva's-dochter in haar schuit, en daarna aan land brachten. Het hybridische in hare natuur liet toe, dat zij zich daar al zoo wel leerde schikken als in het water, hoewel een sterke drift tot haar eigenlijk element haar sedert steeds bijbleef. Meewarige zielen bevrijdden haar van ruigte en zeewier, de gestrande meermin bekwam Hollandsch flanel aan 't lijf, een Hollandsch jak en omslagdoek; en, 't geen niet minder noodig was, haar maag leerde spoedig iets anders dan rauwe visch verdragen. Ook met de taal vlotte het gaandeweg, ofschoon zij in den aanvang in het voortbrengen van verstaanbare geluiden niet ver van een doofstomme stond.

De zaak kwam spoedig tot de openbaarheid. De Haarlemmers zonden een „legaetscap” (gezantschap) verzoekende zich met de verdere mensmaking te mogen belasten, en Edam liet haar trekken. Men behield daar geen andere gedachtenis aan 't zeewijf dan alleen in het verwulfsel van de (sedert gesloopte) Purmerpoort haar in steen gehouwen konterfeitsel, met het rijm:

Dit beeldt hier opgerecht tot een gedachtenis,
Wat in het Purmermeer voorheen gevangen is.

Te Haarlem gelukte het beschavingsproces in die mate, dat men er de gewezen meermin eerlang aan 't spinnewiel kon zien

zitten. Eerst na vele jaren kwam zij te sterven en werd op het roomsche kerkhof begraven, omdat men haar dikwijls gezien wilde hebben devotie bewijzende aan het H. Kruis.

Bij dit gedeelte van zijn citaat komt echter bij Ds. François Valentijn het Calvinistische bloed fluks boven. Deze gemetamorphoseerde meermin had, zijns bedunkens, evenveel recht om in de „ware gereformeerde religie” te sterven, als met de hostie op de lippen. „’t Is”, roept hij uit, „een Paapze grol, die wy oordeelen, dat er bij geflanst is.”

Sommige berichten gaan zoo ver, dat ze deze Edammer meermin niet alleen aan ’t spinnewiel doen nederzitten en daar ongewijfeld spinrokpraatjes houden; dat ze haar Hollandsch laten spreken, Haarlemsche hutspot eten en „eerbiedigheid aan ’t H. Kruis” bewijzen, maar ook eene echtverbintenis sluiten en kinderen ter wereld brengen. Ziedaar dan — zoo riep het spottend ongelooft — de oorsprong van de altijd plassende en plonsende Nederlandsche vrouwen, met schoonmaakwoede steeds beziel:

En uit die zeemeermin is toen
Heel ’t wasch- en plasgeslacht
Van meiden, schoonmaakwijven,
En schrobsters voortgebracht.

De dichter Antonides trok in *De IJstroam* partij van dit volksverhaal. Hij liet de meermin echter bij het slot van Muiderland aan land komen, en daar de toekomstige grootheid van Amsterdam

VAN EEN WILDE ZEE-VROUWE, DE WELCKE GHEVANGHEN WERDT IN 'T PURMER-MEER.

„Omtrent den jare ons Heeren duisent vier hondert en drie, was ’t een groote en vervaerlijke storm van winde, van de welcken vele huysen ter nederwaeyde, ende den Menschen groote schade dede, ende braecken ooc ten selven tijde vele Dijken in datter grooten last van water in den lande quam. In desen storm ende op-loopinge van den Zee-water is komen drijven ende swemmen een wilde ongetemmet wijf inde Zuyder-zee, tusschen Kampen ende Edam; ende aldus swemmende in Doemerye, is zy ghekomen door een gebroken gat vanden Dyck in Purmer-meer, en dreef langen tijt op ’t water, slapende en wakende, soecken naar kost inde gront van ’t water; zy was heel naeckt van licham, sonder kleederen, maer zy was behangen met menigerley waterachtige matery, als moschliever ende ander slom al ruych bewassen: ende aldus bleef zij daer swemmende menige tijt om ende weder, niet wetende waer zy hene Soude, want zy en wist niet weder uyt te komen, daer zij in ghekomen was, want die gaten van de Dyck weder toegestopt en ghemaect waren van den Purmerye, daer zy in ghekomen was. De vrouwen en de maegden die met schuyten van Edam en andersints quamen, en voeren over de Purmerye welke de koeyc, sagen dickwils dit Wijf drijven en Swemmen int water daer zy seer af verschrickten en vervaert waren, ende verwonderden seer van dit wijf, ende als zyse dickwils sagen, worde zijt gewoon, ende quamen al te met naerden om te sien, dat zij ten lesten t’samen spraken, en vergaderden bij een, ende namen eenen moet, ende togen dese vrouwe met kracht ende geweld uyt het water in haer schuyte, en brochtense binnen Edam op den strate, niemand en konde haer sprake verstaë, noch zy en verstont de onse niet, en als zy schoon gemaect was en gherynigt vanden slijme en ruychte daer zy mede bewassen was, deden zy haer kleederen an, ende zy began onse spyse te eten, maer nochtans was zy altyt neerstigh en daer op uyt om weder in ’t water te wesen, maer zy werde te seer nauw bewaert. Dit geruchte over al komende, quam daer veel volcks om dit wijf te sien uyt vele vreemde Landen: dit vernemende, die van Haerlem, deden groot versoeck aen de stede van Edam, om dit wijf te hebben, om der nieuwigheydts wille, ’t welck zy toe-lieten, ende gaven hen-luyden; ende daer wesende leerden zy spinnen, ende leefde vele jaeren, ende stierf ten lesten, en worde op ’t Kerckhof begraven.

(Naar een oude prent).

W. VAN GOUTHOVEN.”

voorspellen. In zijn verbeelding tooide hij haar met een hals-snoer van „witte parelen van schelvissoogen”, een sluijer vastgehecht met een paarlemoeren haak, smaragden in de ooren, terwijl zij haren zang begeleidde met de tonen van een uit vischbeen vervaardigde lier.

Behalve op dit legendarische zeewijf beriep ds. Valentijn zich op de getuigenis van Ludovicus Vives over het bestaan van een zee-man (een onbevarene), dien men twee jaren lang onder dresuur hield en in de gronden van de Nederlandsche spraakleer onderwees. Hij begon zijne geluiden reeds te articuleeren, toen hem in een onbewaakt oogenblik de kans gelaten werd om bij de zee te komen; en natuurlijk! — als een aal glipte hij het water in.

Een andere zee- of meerman werd in het jaar 1530 in de Friessche zee gevangen. De oude Italiaansche plaatsbeschrijver Guicciardini zegt, dat dit exemplaar vele jaren in ’t leven bleef, dat het door de Raden van Holland en andere voorname lieden dikwijls bezocht werd en dat het „echt” was. Ook wist men te verhalen van een visscher, die bij Maaslandsluis in zijn net opving een „Meir- of Zee-Meiskin, omtrent een halve elle lang”. Die onwetenschappelijke visscher liet evenwel dit hem onbekende wezen, niet anders dan alsof het een zeehond ware geweest, in zijn vischbun glijden. Hij hoopte dien nacht nog een zoodje visch te vangen om er het wonderlijke schepsel mee te voeden, doch des morgens vond hij haar reeds dood. De mannen der wetenschap schijnen toen het cadaver herkend te hebben als dat van eene meermin (de gedaante was evenals bij het Edammer zeewijf geheel die eener vrouw). De menschen waren destijds nog niet zoo ongeloovig, als b.v. mr. Jacob van Lennep, die zijn versje *Onzin* aanving met de regelen:

Zaagt ge immermeer, op d’Oceaan gevaren,
Als de avondzon in ’t golvend schuim verzonk,
De zeemeermin zich wieglen op de baren,
Wijl ’t deinend goud haar groene vlecht doorblonk?
en dat versje eindigde met vraag en antwoord:
Zaagt ge immermeer, als neevlen de aard omhingen,
Het elvenheir langs braambosch en struweel
Met zoet geluid op vlindervlerken springen?
Zaagt gij dit al? — dan zag je bl. . . . s veel!

Miniatuur-exemplaren, misschien meermin-kinderen, waren reeds vroeger in de maag van kabeljauwen gevonden. Denemarken vooral was productief in de soort. Te Kopenhagen waren er ettelijke gevangen; een Deensch gezant bezat een compleet geraamte. Eens kwam een jonge „zee-man” terecht in de netten van een haringbuis; de man aan ’t net meende, dat het een „kwaad zeemonster” was en wierp het weder overboord. ’t Berouw kwam te laat; want duidelijk erkende hij bij ’t wegwerpen de menschelijke gedaante. Een meer volwassen exemplaar klampte zich eens vast aan een visschersschuit en werd door de schepelingen eveneens voor een „schadelijke visch” aangezien. „Waarop een hunner hem met een bijl de hand af kapte, die binnenboord viel, en bevonden wierd als een Menschenhand vijf vingers met nagels te hebben. Ook kwam die Meir-Man met zijn hoofd nog eens boven, zughtede zeer zwaar over de pijn, die hy aan de hand leed en dook doe onder, daar zy ’t alle zagen”.

Het viel den voorstanders licht genoeg de oudheid van het geloof aan meerminnen en meermannen met klassieke namen te staven. Horatius kende de „vrouw met den vischstaart”, doch juist die staart wordt in de latere volksverhalen onnaspeurbaar. Waar zou b.v. de aangekleede Edammer zeemeermin gebleven zijn met den hare, zoo ze dien gehad had! By Plinius en andere klassieke schrijvers ontbreekt het „zee-mensch” niet. In Spanje werd er een gezien, „die na een oud Man geleek, zijnde ruw en stekelig van hair en baard, hemels-blaeuw van verwe, veel langer als een gemeen Mensch, en in zijn vinnen, daer mede hy swom, van dunne knorrebeentjes voorzien.”

Waarmee hij knorde — mag men aannemen. Was ’t om de tegenstelling wellicht, dat men dien ouden grompot na zijn dood in honig konfijtte? In dien toestand, bij wijze van „conserfken” vond het cadaver zijn weg naar een vorstelijk hof, waar het vermoedelijk in een kabinet van rariteiten terecht kwam.

Somtjids tooide de meermin al dadelijk menschelijke gevoelens. Theodorus Gaza zag er eene, die gedurende een storm op het strand van Morea geworpen werd en die „wanneer zig een groote menigte rondom haar vertoende om haar te zien, zeer droevig en ontzet er over, en zelfs zoo ver gekomen was, dat zij niet alleen sterk gezugt, maar ook geweend had, waardoor hij, met medelijden over haar aangedaan, de schare verzogt een weinig van daar te vertrekken; in welke tusschentijd dit Zee-gedrogt zig zoo wrong, en met zijn vinnen zig zoo lang op ’t Land werde, dat het eindelijk in zee, en zoo weer weg raakte”.

De instincten bij den meerman waren verschillend. Hevige hartstochten brachten diens begroeiende borst vaak aan ’t blaken; dezelfde zucht tot vrouwenroof, die aan sommige groote apen werd toegeschreven, zou ook hem bezielen. In den tijd van Trapezuntius was er in Epirus zoo’n zee-man, die op de vrouwen loerde, alsdan overviel en met zich voerde naar de diepte van zijn onderzeesch verblijf.

De sage meldt niet of deze rooftochten wellicht ook te stede kwamen aan de geplaagde echtgenooten van Epirus, n.l. om hunne Xantippe’s op deze wijze kwijt te raken. „Dat de Meerman haar haalde!” mochten die echtgenooten zich gedacht hebben. Evenwel moet men gelooven, dat zich in die streek geen booze vrou-

wen bevonden, want de bewoners lieten voortaan hunne wederhelften niet meer zonder geleide naar de fontein gaan.

¶ Eindelijk kregen zij den belager zelve in handen, „dog hy wilde niet eten en wierd, kennende het niet langer buiten 't Water harden, door honger en vuiligheid zeer mager en uitgeteerd.”

In later tijd, toen niemand meer van zulke levende zeeschepsels met schijn van waarheid wist te gewagen, vergevoegde men zich met hun skelet of met hun mummie. De oudheidkundige J. ter Gouw zag in zijn jeugd nog een levende meermin op de Amsterdamsche Botermarkt, met nauwkeurige omschrijving door wien en waar het schepsel indertijd gevangen was. Echter waren er toen reeds genoeg tijdgenooten door den geest des twijfels bevangen om deze meermin te verklaren voor eene Duvelshoekdeern, met de beenen in een geïmiteerde vischhuid gekropen, het bovenlijf besmeerd met eendekroos en groene zeep (welk laatste ingrediënt haar misschien nog het nuttigste was). Terwijl eene verduurzaamde zeemeermin nog zooveel lichter na te bootsen was dan een levende.

Doch zulk kermisbedrog schaadde, in de schatting van den Indischen predikant Valentijn, geenszins aan de getuigenis van zooveel geleerde mannen omtrent het bestaan der soort. Zijn geloof werd nog versterkt door een geval uit zijne persoonlijke ervaring; een geval waarbij alleen het onvolkomene der waarneming hem verhinderde een afdoend *visum repertum* op te stellen, ter overtuiging van alle ongelooovigen.

't Was in het jaar 1714, op de terugreis van Batavia naar Nederland, dat hij zich des morgens op het dek bevond met den schipper, den scheepsboekhouder, den stuurman en velen van het scheepsvolk. Het was bijna blakstil, en de zee zoo glad als olie. Daar dook plotseling op uit den schoot der wateren, ongeveer drie scheeps lengten van 't zeilend vaartuig, een Valentijn durft niet te zeggen, dat het een meermin was. Onder voorbehoud noemt hij het een „zeegedrog"! Had het niet den rug naar 't vaartuig gekeerd, men had het aangezicht kunnen onderscheiden en daarmede de identiteit vaststellen. Thans zag men alleen dat het, wat de kleur betrof, „uit den grijzen of grauwen" was, ongeveer als de geschubde huid van een kabeljauw. Het scheen een mensch te wezen, ten halven lijve uit het water zich beurende, in een houding als dreef hij op het een of ander voorwerp.

„Hij zat wat kort ineengedrongen en wy zagen hem zijn hoofd meer dan vijftig malen al gintsch en weder draejen, weshalve wy hem alle voor een Schip-breukeling hielden, en dat te meer alzo hy scheen een Engelsche muts van die zelve gryze verve op te hebben”.

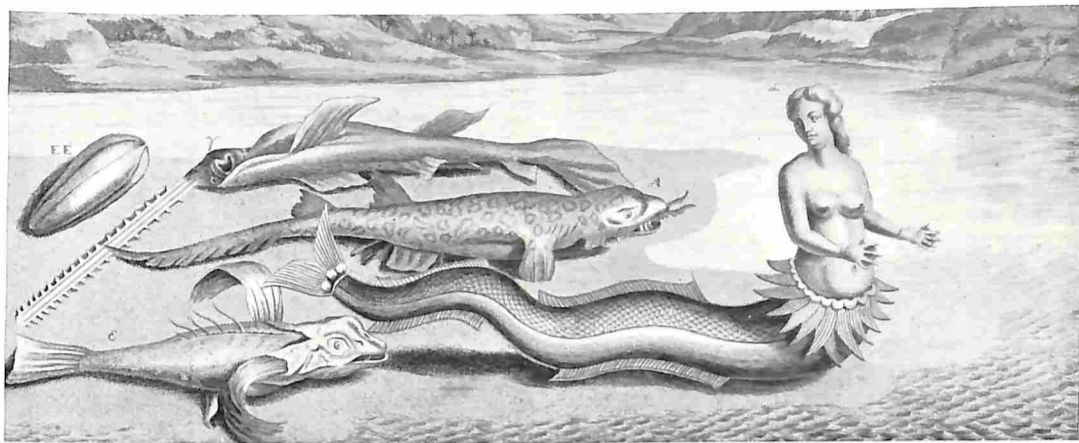
Het schip, eenigszins van koers veranderende, naderde dit zee-creatuur tot op een scheeps lengte, en reeds bevljigtte Valentijn zich tot het voortzetten zijner anthropologische waarnemingen, toen een plotseling geraas van het volk op den bak alles bedierf. Door dit gerucht vervaard gemaakt, „buitelde dit Zee-gedrog 't onderste boven, en was ten eersten ons ontdoken; dog de Man, die boven aan de Steng op de wagt zat, getuigde dat dit Gedrog een vreezelijke lange staart, en dat hij dat zeer klaar nog wel tweehonderd tellens lang gezien had.”

Bijkans was er uit dit incident op Valentijn's thuisreis de zooveelste bijdrage geworden tot de verhalen over de traditioneele zeeslang. Met een staart, dien men onder 't wegduiken nog gedurende tweehonderd tellens volgen kon, liet zich reeds iets aanvangen.

Behalve zijn eigen ervaring bracht hij die van den luitenant Frans Smallen aan, die in 1653, terwijl hij op patrouille was, niet ver van Assahoedi (Ambon) twee zee-menschen zag zwemmen. Het eene was iets grooter dan het andere, weshalve hij en zijne soldaten dit paar voor man en vrouw hielden. Hij verklaarde, „dat het hair van hare hoofden pas over de nek slingerde en dat het tusschen den groenen en gryzen van verve was, hoedanigen glans van hair of Zeewier (dat hij niet wel onderscheiden kon) hy ook op derzelve borsten vernam. Zij waren verder van handen, armen, bovenlijf en leden eveneens als een ander Mensch, dog 't onderdeel liep na oogenschyn onder spits af.”

Zes weken later werd dit paar weder op ongeveer dezelfde hoogte in zee gezien; er waren toen wel vijftig personen op 't land, welke daarvan ooggetuige waren.

In 1712, derhalve in Valentijn's tijd, gelukte het om bij het groote eiland Boeroe zulk een zeemeermin te vangen. Dit schepsel had eene lengte van ongeveer vijf Rijnlandsche voeten, en leefde, nadat men het op het drooge had gebracht, nog vier etmalen en zeven uren. Het wilde niet eten en stierf zonder dat het eenig verstaanbaar geluid van zich had gegeven. Het werd Valentijn gezegd, dat de krankbezoeker Samuel Faloers in het bezit van deze meermin was geweest en die naar het leven had uitgeteekend. Na haren dood had hij het cadaver in een daartoe geschikt vocht geconserveerd, maar was later genoodzaakt geworden om deze curiositeit af te staan aan den gouverneur van Ambon, Adriaan v. d. Stel. „Dat ieder,” voegt Valentijn er bij, „die dezen Heer maar van nabij gekent heeft, ten eersten wel

MEERMIN OF BOERONEESCH ZEEWIJF (naar een oude prent).

gelooven zal, alzo hier niets zeldzaams was, dat zijn Ed. niet zot te hebben.”

De teekening van den krankbezoeker werd door Valentijn gereproduceerd in zijn groot werk over „Oud en Nieuw Oost-Indiën”. Als signalement voegt hij er bij, dat alleen de oogen, die zeer licht-blauw waren, eenigszins van gewone menschenoogen afweken, terwijl het haar, dat even over den nek reikte, er zee-groen en grijs uitzag. Het bovenlijf was bijna zoo blank als dat van een gewone vrouw, hoewel eenigszins met een zee-groene tint; het onderlijf echter, beneden den navel, geelk op dat van een visch. Deze overgang van mensch tot visch wordt door den ouden predikant zóó uitvoerig beschreven, als had hij het cadaver vóór zich op zijn schrijftafel gehad.

„De buik benedens navels was eerst uit een rist of halve krans van thien kleene ronde bolleken ter grootte van een stuiter en rood van verve omzet, die weder van zooveel andere bollen, die wel viermaal zoo groot waren, omvagen wierden. Tegen deze groote bollen, die mede een half rond of een halven krans tegen den buik uitmaken, verdoont zig als een geopende waer van vinnen, 14 in getal, die beneden van den buik toe omtrent een vinger breed zijn, en na 't einde wat krom omgebogen, en spits uitloopen. Enz.

Hij vergeleek die vinnen bij de bladscheeden van een ananas, hoezeer die zooveel korter waren. Het onderlijf was glad, aan de benedenzijde zonder schubben, doch voorzien van twee lange vinnen boven, en twee beneden. De zwemvliezen tusschen de vingers kenmerkten een wezen, dat in het water leefde.

Valentijn ontving over deze geprepareerde meermin, den 28en December 1716, een brief van den agent van Engeland te Amsterdam, L. Renard, ten wiens huize de czaar van Rusland zijn intrek genomen had. Deze meende, dat de predikant het zeevrouw ten geschenke had ontvangen van den gouverneur (A. v. d. Stel) en verzocht hem nu het eens naar de hoofdstad te brengen, ten einde het daar aan Czaar Peter te laten zien. Valentijn moest echter erkennen, dat hij deze curiositeit nooit gezien had; hij schreef er intusschen de reden bij, waarom het z.i. zeker was, dat er in de wateren om Ambon zulke zee-menschen gevonden werden. Zooveel personen, die ze gezien hadden! „En,” ging hij voort, „wil de stijf-koppige Wereld dit niet gelooven, daar legt weinig aan gelegen; alzo weinig alsof zij ook niet gelooven wilde, dat er een Romen, Constantinopel, Alcairo of dergelijken Steden in de wereld zijn, alleen maar daarom omdat zij die niet gezien hebben, hoewel die daarom niet nalaten er te zijn.”

Ook op Noordelijker breedte werden zulke verschijnselen in de zee waargenomen. In 1661 b.v. bij het eiland Formosa, waar men des middags de gedaante van een man zag, die zich driemaal uit het water ophief, zonder dat men ergens kon uitvinden, dat er een drenkeling was. En bij het bolwerk *Hollandia* in die toenmalige Nederlandsche kolonie zag men op dezelfde wijze eene meermin met lang geel haar uit de zee opduiken. De Portugeezen, die als zeevaarders naar tropische gewesten zooveel oudere brieven hadden dan de Nederlanders, zagen op de kust van Sofala en Mozambique dikwijls zulke zee-menschen.

Somtijds werd er ook van bestuurswege aanteekening gehouden van zulke verschijnselen, en daarmee een officieel cachet aan de zaak gegeven. Aldus van het geval door den luitenant Frans Smallen waargenomen, waarvan melding werd gemaakt in het gouvernementeele *Dagh-register* van het jaar 1653.

Het kwam intusschen niet in het voordeel van Valentijn's opgaven, dat zijn tijdgenoot, de beroemde G. E. Rumphius, bijgenaamd de „Indische Plinius”, van de zaak niet rept. En die kende toch zooveel beter dan Valentijn de visschen, de zee-gewassen en de tweeslachtige dieren in de wateren om Ambon. In zijn Ambonsche Rariteitkamer maakt hij ampel melding van al wat de zee daar in haren schoot verborg; van meerminnen of meerminnen wordt daar geen gewag gemaakt. Onkundigen verwarden den zee-mensch echter wel eens met de zee-koe, en deze laatste was den blinden natuurvorscher alleszins bekend. Maar deze zee-koe of *doefoeng* was slechts een visch, waarvan alleen de kop eenige gelijkenis had met die eener koe. Valentijn geeft er deze beschrijving van:

„Hij is klein van oogen, dik van huid, die wat purperagtig, ruw en met korte haarkens bezet is. Dezelve gedroogd zijnde is ondoor-dringelijk, zoodat er geen pijl zal doorgaan. Hij heeft eigenlijk

geen vinnen, maar zeer korte pooten, die in vier zachte teenen verdeeld zijn, waarmede hij dat zwaar lichaam bestierd. Zij aazen op Wier, dat aan de Rotsen groeit, waaromtrent zij zich onthouden. Het Wijfken van dezen Visch heeft borsten als een Vrouw, waaraan haar jongen zuigen. De teenen der pooten zijn ook met vel als overtrokken, 't welk er van (af) zijnde, gelijk die poot zeer wel na een hand, waardoor deze Visch nog al meer na een Mensch of 't Menschelijke gelijk.

„Men zegt ook, dat zij tranen kunnen storten en zugten als een Mensch, 't geen mij de oude heer Rumphius verhaald heeft, ten tijde toen hij nog zien konde, gezien en gehoord te hebben aan een Wijfken, dat levend bij hem gebragt, en naderhand in zijn huis ontleed is, zugtende in haar leven, ook hoestende en eveneens als een Mensch; waaraan de Visschers hem hooren. Zij vallen nu en dan omtrent Hitoe Lama, bij het Rif, daar zij zichzelf wel zoo hoog uit het Water opgericht hebben, dat men ze voor Zee-menschen aangezien heeft.”

Ziedaar dan alvast eene mogelijke verklaring van 't geen zooveel in zee gezien wilden hebben. Een latere tijd heeft het geloof van ds. François Valentijn niet bekrachtigd, noch heeft de stellige wetenschap hem gelijk gegeven, maar veel eer het bestaan van meermin en meermin teruggebracht tot die hypothesen van den Oceaan, waartoe ook de befaamde zeeslang der varengasten behoort. Die evenwel van tijd tot tijd nog wel eens opduikt; de meermin daarentegen heeft zelfs op de kermis uitgediend.

NASCHRIFT.

Nog ten vorigen jare werden in de wateren om Banda Neira zeemeerminnen, d.i. exemplaren van den *doejoeng* of zee-koe geharpoeneerd en aan wal gebracht. 't Waren forsche dieren, waarvan er een tusschen 600 en 800 kilo woog. De grootste lengte bedroeg 3 Meter, de grootste breedte 0.64 Meter en de omtrek van het lichaam 1.75 Meter. De bovenzijde van het lichaam was donker blauwachtig-grijs, de onderzijde wit. De dieren, wier voedsel uit zeeplanten bestaat, kwamen vroeger veelvuldig in den O.-I. Archipel voor; tegenwoordig worden zij nog slechts waargenomen aan de kusten van Nieuw-Guinea en Celebes, voornamelijk in de Molukken. De Maleiers, welke dit groote zeedier *perampoean laot* (letterlijk: zee-vrouw) noemen, eten met smaak het vleesch dat er wit uit ziet als kalfsvleesch; het is blank, zacht, saprijk en tranig. Zij verzamelen het vet en vervaardigen soms snijwerk van de beenderen; handelaren van Banda koopen het oogvocht dewijl het reputatie bezit als *philtrum* (minnedrank).

De beide exemplaren, welke door den heer G. H. Lans en zijne helpers te Banda Neira gevangen werden, waren van het mannelijk geslacht. De wijfjes hebben goed gevormde borsten als die eener vrouw, welke eerst bloot komen wanneer de vier centimeter dikke huid gevild is. Wanneer de zwemvinnen van het vleesch ontdaan zijn, gelijken zij precies op het geraamte van een menschelijken voorarm, met een hand, vijf vingers en vijf nagels.

Volgens de *Encyclopaedie van Ned. Indië* vertoonen deze „zeevrouwen” zich alleen des nachts en laten dan van tijd tot tijd een diep geluid hooren; overdag komen zij niet te voorschijn. In 't algemeen houden zij zich in diepe plaatsen in de nabijheid van het land op, en gaan zelden ver zeewaarts in. Dezelfde bron vermeldt nog:

„De fabelachtige dieren, de meerminnen of sirenen, danken hoogstwaarschijnlijk haar ontstaan aan den eigenaardigen vorm der Doejongs met haren ronden kop en hare in twee lappen verdeelde staartvin. Kunstmatig vervaardigde zeemeerminnen werden, vooral voorheen, zoowel in onze Oostindische koloniën als in Europa als groote zeldzaamheden vertoond.” S. KALFF.

Foto F. J. Fischer. EEN RIJK BLOEIENDE CATTLEYA.

Foto F. J. Fischer. EEN MOOIE CATTLEYA.

CATTLEYA'S.

ONDER de kostbare Orchideeën zijn er zeker niet veel geslachten, van zooveel belang als het geslacht *Cattleya* en waarschijnlijk wordt het dan ook slechts door het geslacht *Odontoglossum* overtroffen.

Voor al in de laatste jaren is dit door de talrijke, bijzonder fraaie en kostbare hybriden, die er van gewonnen zijn, sterk op den voorgrond getreden, doch ook van de *Cattleya's* en van de zoo nauw daaraan verwanten *Laelia's* zijn kruisingen verkregen, die voor de eerstgenoemden geenszins behoeven onder te doen. Het is dan ook voornamelijk slechts een kwestie van smaak aan welke van de vertegenwoordigsters dezer beide geslachten men de voorkeur zal geven. Mooi zijn zij ontegenzeggelijk beiden.

De groote waarde van de *Cattleya's* is ongetwijfeld gelegen in de bloemen, die niet alleen voor het meerendeel groot van afmeting zijn, doch waarvan een aantal zich kenmerkt door zulke fijne, zijdeachtige kleuren, die somtijds zoo grillig geteekend zijn en waarvan het labellum vaak zoo krachtig ontwikkeld en met verschillende tinten genuanceerd is, dat zij die van bijna alle andere geslachten overtreffen. Wonder is het dan ook niet, dat dit geslacht tal van bewonderaars telt en dat er geen enkele Orchideeën-collectie van eenig belang bestaat, of men vindt er een aantal vertegenwoordigsters van in aanwezig.

Zeer nauw aan de *Cattleya's* zijn de *Laelia's* verwant, direct waarneembare verschillen bestaan er dan ook niet en die van zuiver plantkundigen aard zijn van zoo weinig betekenis, dat zelfs botanisten van naam voorgesteld hebben beiden weer tot één te vereenigen. Dikwijls vindt men dan ook een bepaalde soort nu eens onder deze, dan weder onder gene naam vermeld. Als een bewijs van nauwe verwantschap kan zeker ook wel gelden, dat soorten van beide geslachten zich gemakkelijk met elkander laten kruisen en ook, dat de gewonnen hybriden vruchtbaar met soorten van elk der beide geslachten weder vruchtbare zaden geven. Toch blijft men in den tuinbouw beide geslachten nog steeds handhaven.

Het geslacht *Cattleya* werd in 1821 voor het eerst beschreven door Dr. Lindley bij een afbeelding van *Cattleya labiata* in zijn „Collectanea botanica”. Op de 33ste plaat van dit fraaie boek gaf Lindley een afbeelding der bedoelde soort, die hij wijdde aan

Mr. William Cattley te Barnet, een destijds zeer bekend plantenliefhebber en verzamelaar, die een van de uitgebreidste en bekendste Orchideeën-collecties van dien tijd bezat. Sinds dien zijn stelselmatig meerdere soorten ingevoerd en thans is het aantal bekende soorten en verscheidenheden vrij aanzienlijk, waarbij nog komen, zooals wij reeds opmerkten, het groote aantal hybriden, dat er tegenwoordig van bekend is.

Het gebied, waarover de *Cattleya's* verspreid zijn, is zeer uitgebreid, hoewel het uitsluitend tot tropisch Amerika beperkt is; daarbuiten wordt geen enkele soort gevonden. Eigenaardig is het zeker, dat dit gebied in bijna drie geheel van elkander onafhankelijke streken kan verdeeld worden. Het 1ste, het z.g.n. Mexicaansche gebied, omvat geheel Midden-Amerika en een gedeelte van Mexico, het is gelegen tusschen den zosten en den roden graad N.B. Het 2de gebied omvat een gedeelte van het Zuid-Amerikaansche vasteland en strekt zich uit van de Westersche Cordilleras van Nieuw-Granada tot aan Britsch Guyana; het 3de gebied omvat de kustprovincies van Zuidelijk Brasilië. In alle deze drie streken komen de *Cattleya's* met de *Laelia's* vermengd voor, maar zelden of nooit zal men soorten, die in het eene gebied gevonden worden, ook in het andere aantreffen. De Noordelijkst voorkomende soort is de *Cattleya citrina*, terwijl de *Cattleya Loddigesi* het Zuidelijkst wordt gevonden.

Veronderstelde men nu, afgaande op de streken, waar zij voorkomen, dat de *Cattleya's* echte tropische planten zijn, dan zou men zich schromelijk vergissen. Met slechts weinig uitzonderingen toch worden zij

bijna allemaal op een aanmerkelijke hoogte gevonden, zóó hoog, dat de temperatuur van de streek, waar zij inheemsch zijn, aanmerkelijk lager is dan die op dezelfde breedte aan de zee-kusten. Zoo komen de mooiste Mexicaansche en Guatemalaansche soorten uit streken gelegen op een hoogte tusschen 6.000 en 8.500 voet, waar de gemiddelde temperatuur 50°—60° Fahr. bedraagt, hoewel die midden op den dag somtijds kan rijzen van 105°—120° Fahr. om, des nachts aanmerkelijk beneden het gemiddelde te dalen. In het gebied van het Zuid-Amerikaansche vasteland worden de fraaie soorten en verscheidenheden van de *labiata*-groep allen gevonden in valleien van de Cordilleras op een hoogte van 2.000 tot 5.000 voet. Ook hier kan de dag-temperatuur somtijds zeer hoog zijn, doch valt die des nachts gewoonlijk onder de 50° Fahr., daarbij komt nog, dat deze soorten gedurende een gedeelte van het jaar dagelijks overstroomd worden door de hevige regenbuien, die door de N.O.-wind uit den Oceaan komen aandrijven.

De kustprovincie's van Zuidelijk Brazilië ten laatste bestaan grootendeels uit een hoogvlakte van meer dan 2.000 voet hoog, doorsneden met verschillende bergketenen, door wiens valleien groote rivieren met zijstroomen vlieden. In deze streken bereikt de plantengroei haar toppunt, aangezien de dampen van de Zuidelijke Atlantische Oceaan hier voortdurend overheen strijken, waardoor deze streek bijzonder vochtig en vruchtbaar is. Het meereendeel der boomen is er dan ook met epiphyten als overdekt.

Niettegenstaande de *Cattleya's* uit zulke geheel verschillende streken stammen, komen zij toch, wat de cultuur betreft, vrijwel met elkander overeen. Het best doet de liefhebber zijn planten bij elkaar te zetten in een plantenkas, waar de gemiddelde temperatuur tusschen 55°—70° Fahr. ligt. Wij kunnen voor een goede cultuur de volgende temperaturen opgeven. In December, Januari en Februari een dag-temperatuur van 60° Fahr. en een nachttemperatuur van 52°—55° Fahr. In Maart, April, October en November overdag tusschen 65°—70° Fahr. en 's nachts 60° Fahr., in de overige maanden van het jaar moet de temperatuur overdag niet beneden 70° Fahr. en 's nachts niet beneden 65° Fahr. vallen. Hierbij moet men zorgen voor voldoende frissche lucht en reeds, wanneer de buiten-temperatuur 45° Fahr. bedraagt, kan men de luchtkleppen in de muren gedurende een paar uur per dag openzetten. Bij het luchten moet men echter steeds zorgen plotselinge temperatuurs-overgangen en tocht te voorkomen. Ook moet op het schermen goed toegezien worden, terwijl men voor schermmateriaal bij voorkeur niet al te dicht linnen moet gebruiken, zoodat wel de kracht van de zonnestralen wordt gebroken, doch het licht niet te veel wordt onderschept.

Voor het opplanten gebruikt men een mengsel van goede, levende sphagnum en vezelgrond (peat), en wel ongeveer $\frac{2}{3}$ van het laatste en $\frac{1}{3}$ van het eerste. Aan dit mengsel kan wat scherp zand en stukjes houtskool worden toegevoegd. De potten die men gebruikt, moeten van te voren goed schoongemaakt en daarna van een flinke drainage worden voorzien, waartoe men ze tot op ongeveer $\frac{2}{3}$ met goed gewasschen potscherven vult, waarop dan eerst nog een laagje sphagnum wordt gelegd. De potten moeten goed geëvenredigd tot de planten en vooral niet te groot zijn. Bij het opplanten moet men er op letten, dat de planten boven den rand van de potten uitstaan, waardoor de wortels gemakkelijk in het grondmengsel kunnen doordringen. De juiste tijd om de *Cattleya's* te verplanten is, wanneer zij jonge scheuten en nieuwe wortels beginnen te vormen, en daar alle soorten dat niet op denzelfden tijd doen, moet de kweeker goed toezien, wanneer het juiste tijdstip daartoe is aangebroken. Onnoodig zal het wel zijn er op te wijzen, dat het verpotten met de noodige voorzichtigheid moet geschieden, dat de doode wortels weggesneden moeten worden en men de levende zoo min mogelijk moet beschadigen.

Zoolang zij aan den groei zijn, moeten deze planten eens of twee keer per week goed begoten worden, of wel zoo dikwijls als noodig is om te voorkomen, dat de grond, waarin zij staan, droog wordt. Het lijkt ons beter toe, ze bij tusschenpoozen flink te be-

gieten, dan ze elken dag een weinig water te geven. Is de scheut volgroeid, dan moet men gaandeweg minder gaan gieten en ten slotte geeft men gedurende den rusttijd niet meer water dan noodig is om te voorkomen, dat de bladeren geel of de scheuten rimpelig worden. Bij het gieten moet vooral toegezien worden, dat er geen water tusschen de bladeren van de scheuten komt, daar dit zeer licht het verrotten kan ten gevolge hebben. Steeds moet er gezorgd worden, dat de atmosfeer, waarin de planten staan, voldoende vochtig blijft, wat men kan bereiken door de paden en muren steeds goed nat te gieten. Het spreekt van zelf, dat men ook hiermede rekening met den groeitijd en het seizoen moet houden. Des zomers, wanneer bijna al de *Cattleya's* in vollen groei zijn, maakt men de kas minstens twee keer per dag nat, des winters is eens of twee keer per week gewoonlijk voldoende. Uit den aard der zaak gaat het met de cultuur der *Cattleya's* zooals met die van alle andere planten; het is wel mogelijk algemeene wenken te geven, doch iedere soort, ja bijna iedere plant, stelt enkele bijzondere eischen, die men slechts bij onderzanding en door goed opletten kan leeren kennen. Lastig in de

cultuur zijn deze planten echter geenszins, en de resultaten, die men met een weinig oplettendheid verkrijgen kan, zijn dikwijls verrassend.

Bij het kweken van de *Cattleya's* moet men vooral goed op de insecten letten, waar zij door worden aangetast. De jonge scheuten hebben nog wel eens last van groene en gele luis, die men door goed afwassen met zuiver water gemakkelijk verwijderen kan. Staan zij te droog en te warm, dan worden vooral de volwassen bladeren aangetast door thrips. Deze laten zich gemakkelijk bestrijden door een lichte bespuiting met een X.L. All. oplossing, 1 deel op 20 deelen water. Meer kwaad doet echter de z.g.n. *Cattleya*-vlieg, waarvan de larven in de jonge scheuten dringen, en oorzaak worden, dat die geheel misvormen en daardoor mislukken. Is de collectie planten, die men bezit, vrij van deze plaag, dan moet men vooral op nieuw ingevoerde exemplaren goed toezien. De aangetaste planten kenmerken zich gewoonlijk doordat haar jonge scheuten plaatselijk dik worden. Het best doet men zoo 'n scheut af te snijden en in de lengte te splijten, waarbij men gewoonlijk een witte larf met een donkeren kop zal aantreffen. Erger is het, wanneer men wel enkele kanalen, doch geen larf meer vindt, daar het volwassen insect zich dan reeds in de kas bevindt en het gevaar dus groot is, dat ook andere planten worden aangetast. In dit laatste geval is er weinig anders aan te doen, dan de kas te rooken, in de hoop het insect te doden.

Zooals wij reeds opmerkten, zijn er tegenwoordig een zeer groot aantal *Cattleya*-soorten en minstens evenveel variëteiten en hybriden bekend. Hier een opsomming te geven van de meest aanbevelenswaardige zou dan ook een vrijwel onbegonnen werk zijn, te meer, daar sommige soorten zeer billijk, doch enkele verscheidenheden en vooral kruisingen zeer kostbaar zijn. Be-

ginnende liefhebbers zouden wij den raad willen geven aanvankelijk goed gezonde en krachtige exemplaren van minder kostbare soorten te koopen. Hebben zij hier succes mede, dan zal de liefhebberij om ook zeldzamere en mooiere planten te bezitten, zeker toenemen, doch daarmee zal dan gepaard gaan meerdere kennis omtrent de bijzonderheden van de cultuur, waardoor de kans van verliezen te lijden geringer wordt. Is men eenmaal begonnen met deze fraaie bloemplanten te kweken, dan zal de liefhebberij er voor zeker steeds toenemen.

E. TH. W.

Foto E. J. Fischer. *CATTLEYA AUREA*.

WATERLOOPERS.

DE eerste week van Maart waren de oevers van Brookcamp Runa vrij van sneeuw en ijs. We wisten, dat de winter voorbij was en zagen de waterloopers schaatsen rijden over het water. De roodborstjes en leeuweriken hadden de lente al aangekondigd. En wie zijn deze lente-voorspellers, de waterloopers? Men zou

met recht kunnen zeggen: „Het zijn luizen”. Maar dat zou voor verscheidene Amerikanen niet heel duidelijk zijn, daar ze de gekke gewoonte hebben om alle insecten luizen te noemen en alle insecten-liefhebbers den weinig flatteusen naam van luizenvangers te geven. Laten we liever zeggen, dat ze behoorren tot de familie van de Hydrometridae of de groote familie der Hemiptera (of echte wantsen) insecten, die met verschillende afwijkingen van vorm, gedaante en gewoonte, hierin overeenkomen, dat hun monddeelen geschikt zijn voor zuigen inplaats van voor bijten. Over het geheel is het een weinig achtenswaardige familie, die even goed van de wereld kon verdwijnen; of schoon, als we beter „het evenwicht der krachten” kenden, zouden we onze meening veranderen. Tot deze groep behooren twintig duizend bekende soorten en waarschijnlijk een nog grooter aantal onbekende. Sommige van deze zijn uiterst belangrijk, b.v. de cicaden, of zeventien jaar-sprinkhanen. En dan de Hydrometiden of waterloopers, die wij vrij wat hooger stellen dan de Hemiptera; want zij doen geen kwaad en helpen ons heusch om onze vijvers en beken te reinigen, behalve dat zij menigeen plezier doen, die graag buiten is en het bedrijvige leventje van onze kleine broers en zusters te land en te water gadeslaan. Ik wed, dat er geen jongen of meisje is, die niet wel eens een troepje waterloopers over het water heeft zien glijden als een troep schaatsenrijders op het ijs. Wij kunnen hier meteen even opmerken, dat de naam „waterspinnen”, die men ze dikwijls hoort geven, een misbruik uit den volksmond is.

Hier op dit stille plekje in het water ziet men een troepje van een stuk of twaalf, zij toch zijn gezellig van aard en kruipen graag bij elkaar. Zij liggen rustig op het watervlak, hun zes pooten uitgestrekt, zoodat als men er een lange lijn doortrok, het een onregelmatig ovaal zou vormen. De voorpooten zijn kort en dik en houden zij dikwijls gebogen bijna in een rechten hoek. Het tweede en derde paar pooten is lang en dun en niet dik behaard. Het lichaam van de *Hygrotrechus remigis*, die het meest voorkomt in Oost Pennsylvanië is geelbruin van boven met een zwartachtigen, rechthoekigen vlek op de borst en een dubbele rij kleine witte vlekjes langs het achterlijf, die veel gelijken op kleine knoopjes. Op zij en aan den onderkant is het achterlijf bedekt met kort, zilverachtig dons, dat het insect een schitterend aanzien geeft en dat, zooals sommige schrijvers beweren, medehelpt om het dier op het water te laten drijven. Dit is echter in strijd met wat ik zelf opmerkte. Nooit heb ik een waterlooper gezien, die zijn lichaam met het water in aanraking liet komen. Hij steunt zich geheel op zijn pooten. Dit is in de natuur niet zoo gemakkelijk te zien, maar we kunnen gemakkelijk een kunstmatigen vijver maken. Een braadpan, gevuld met water en middenin een stuk graszode, dat is al wat we noodig hebben. Gewapend met een netje, vangt men gemakkelijk eenige waterloopers en brengt ze naar den nieuwen vijver over.

Bekijk nu, als ge goede oogen hebt, en anders met een vergrootglas, den stand van de pooten eens. De laatste twee geleidingen, er zijn er zes in het geheel, rusten licht op het water, waardoor een kuiltje gevormd wordt, dat rond is aan de voorpooten en ovaal aan de andere pooten. Als de volle zon schijnt op zoo'n waterlooper, werpen de klauwtjes op het watervlak net zulke zwarte schaduwen af als het lijf en de pooten en een prachtige stralenkrans wordt gevormd net als om de zon.

Het zijn zachte voetstapjes, die deze beestjes op het water zetten en men verbaast zich over deze elvenstapjes, die nooit door het lichte vlies, dat op het water ligt, heengaan; het is alsof op het water een vloer van ijs getooverd is, zooals de vorst 's winters voor de vroolijke schaatsenrijders in orde maakt.

Weg gaat het insect! Zacht en langzaam, soms ook met een plotselinge beweging, glijdt het elegant weg. Hoe drijft het voort? Het beweegt de pooten zoo snel, dat men ze bijna niet volgen kan. Maar langzamerhand, als men eerst zijn aandacht schenkt aan één paar en dan aan het andere, blijkt het, dat het middelste paar pooten (niet het laatste paar, zooals wel beweerd wordt) gebruikt wordt als roerriemen. Ze worden gehanteerd net zooals een bootman zijn riemen gebruikt. De achterpooten worden stijf gehouden en schijnen als roer dienst te doen, terwijl de voorpooten worden opgeheven om direct toe te tasten als er zich iets eetbaars voordoet.

En waar voeden de waterloopers zich mee? Voornamelijk met insecten, die langs vliegen of zich boven het water bewegen. Als de waterloopers zoo zweven boven het water, dartelend in het zonlicht, lijkt het ons alsof zij een vroolijk spelletje spelen. In werkelijkheid echter doen ze eenvoudig hun plicht. Ze zoeken hun dagelijksch brood. In de eerste dagen van April is dat geen gemakkelijke taak, want de insecten zijn schaarsch.

Ge ziet ze bij het zachte licht van de ondergaande zon, dat juist over het water valt. Ze richten zich op, en vallen terug, ze draaien in de rondte en nu en dan verheft er zich een boven het water. Een troepje vleugellooze waterloopers komt er op af en — helaas de arme vlieg wordt gepakt.

Voeden waterloopers zich ook met het voedsel der menschen? Laten we de proef nemen. Dorre bladen en stukjes papier

worden op takjes en houten tandenstokers gestoken. Stukjes vleesch er op gelegd. De vloten worden te waren gelaten. Ze drijven op den stroom eerst één troepje waterloopers, dan nog een ander troepje voorbij. Sommige vergaan op de steenen, die in de beek liggen. Andere stranden in het lange gras langs den kant. Maar eindelijk wordt er een aangehouden door een nieuwsgierige waterlooper, die er onder het voorbij varen, zijn éenen poot op legt. Dan volgt zijn kop, dan draait hij zijn lichaam om en rustend op het voorste gedeelte van het blad, steekt hij zijn monddeelen in het sappige vleesch en gaat over in een toestand van rust, die een teeken is, dat hij zijn feestmaaltijd geniet. Even later komt een van zijn kameraden, die met evenveel smaak aanvalt. Iets verder stroomop is een van onze proviandschepen veilig een kleine waterval gepasseerd en terecht gekomen op een rustige plek, waar een heeleboel Hydrometiden bij elkaar zijn. In een wip hebben een half dozijn de vleesch-lading geroken. Ze verdringen er zich omheen en zich vastklemmend aan de randen, of boven op het vaartuig staande, doen ze zich ter dege te goed. Het is interessant om te zien en aardig ook. We weten nu dat menschen en waterloopers allebei van vleesch houden!

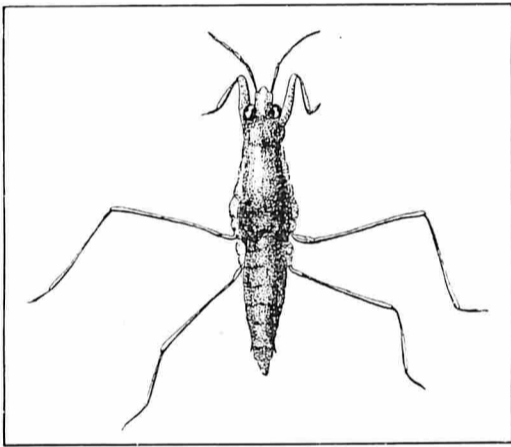
's Nachts in het koele vroege voorjaar zoeken de insecten de kanten van de rivier of van den vijver op en zij verschuilen zich tot den morgen in een gras- of waterplant. Men ziet ze dan dikwijls zichzelf borstelen, zooals de gewoonten van insecten is. De korte voorpooten worden meestal voor deze bewerking gebruikt. In Mei hecht het wijfje haar eieren vast aan de steel-tjes van het gras en zeventien dagen later worden ze uitgebreed en de jonge insecten beginnen hun loopbaan met hun half volwassen en volwassen soortgenooten. Als het winter wordt, graven zij, die nog in leven zijn, zich in de modder in, of verbergen zich onder een hoopje dorre bladen of onder steenen en liggen daar te slapen of half te slapen tot de lente ze weer tot het actieve leven roept.

Als men langs het water wandelt, merkt men op, dat de waterloopers graag in groepen leven en misschien heeft elke groep wel haar geliefkoosde verblijfplaats. Zij komen altijd in troepjes te voorschijn en hebben in één jaar verschillende broedsels.

Zij verschijnen plotseling. Op een morgen ziet men op eens op het water een nieuwe kolonie. Dat is een pas uitgekomen broed. Geboren te midden van het gras aan den kant, zullen ze daar ook hun dagen slijten. De meeste insecten zijn in eens volwassen, of schijnen het althans te zijn. Na hun gedaante-verwisseling groeien zij niet meer. Bij vliegen, vlinders, motten, mieren, wespen en torren is een groot en geheimzinnig verschil tusschen hun jeugd als larven, en poppen, en hun gevleugeld imago. Maar niet zoo met de Hydrometiden. Ze behooren tot de insectensoorten, die een onvolledige gedaante-verwisseling ondergaan. Zij hebben een bepaalde jeugd als schaatsenrijders en ontgroeien hun jeugd, net als hogere dieren.

Wij zien onze nieuwe verzameling jongen dagelijks grooter worden, maar in hun vorm zien wij geen verandering komen. Hier in de schaduwrijke hoekjes, tusschen plukjes gras, vergeet-mijnietjes en waterkers brengen zij hun dagen door. Hun jeugd, hun hofmakerijen, hun paren, hun dagelijksch zoeken naar voedsel met hun verschillenden strijd en genoegens, hun dood, alles heeft hier plaats. Het broed vermindert langzamerhand, maar wat eigenlijk hun vijanden zijn, heb ik nog niet uitgemaakt; onder elkander schijnen zij niet te vechten. Er is echter één factor, die hen kwaad doet, n.l. de zomerregens, die onze beek in een uur of twee van een lachend water in een woedenden stroom veranderen. Het water slaat tegen de brug en overstroomt zelfs den weg. Wat is er met onze schaatsenrijders gebeurd? We trekken onze regenjas aan, en gaan kijken. Hier vlak onder de brug zijn er een veertig of vijftig bij elkaar. Zij blijven vlak aan den oever, waar het water het kalmst is en klemmen zich vast aan het gras. Nu en dan begeeft zich een kleine avonturier meer naar het midden in den sterken stroom. De stroom grijpt hem en als een pijl wordt hij meegevoerd. Men zou zeggen, dat het een onmogelijkheid was, dat zoo'n teer beestje de kracht van zulk een stroom kon weerstaan, terwijl een zware plant als een veertje werd opgenomen.

Onder de brug wordt een kleine waterval gevormd. Hier zijn een paar waterloopers verzameld. Wat doen ze? Men zou heusch zeggen, dat ze net als een troepje op avontuur beluste jongens, waaghalzerijen uithalen. Een waagt zich tot aan den rand van den waterval. Zou ze er komen? Ja, door hard roeien en ten slotte een flinken sprong bereikt ze den veiligen haven in het gras. Nu gaat een tweede er op los. Ze laat zich glijden tot naar het midden van den stroom. Ze schijnt niet te weten, welk gevaar haar wacht, tot ze opeens al haar best doet om terug te keeren. Te laat! Ze wordt medegevoerd, en verdwijnt in de diepte. Een wordt bijna door den stroom gegrepen, met een ruk trekt ze zich terug. Weer probeert ze het tot mijn groote verbazing. Wat een wilskracht! Ik heb reeds gezegd, dat de waterloopers heel vroeg in het voorjaar verschijnen, dikwijls al in Maart als het weer niet al te koud is en eerst verdwijnen wanneer de thermometer bijna weer op vriespunt staat een zeldzamen moed ten toon spreidend, om het in het koude water uit te houden.

EEN WATERLOOPER.